

د افغانستان په تړاو د بروکسل غونډه کې د مدني ټولنې کردار لنډ رپوټ

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

لنډ رپوټ

د افغانستان په تړاو د بروکسل غونډه کې د مدني ټولنې کردار

COUNTERPART
INTERNATIONAL
In partnership for
results that last.

Brussels Conference on AFGHANISTAN

4-5 October 2016

PARTNERSHIP FOR PROSPERITY AND PEACE

دا خپرونه د متحده ایالاتو د نړیوالې پرمختیایي ادارې (USAID) له لارې د امریکې د خلکو د سخاوتمندانه مرستو په پایله کې د 306-A-14-00001 شمیرې قرارداد (د افغانستان د مدني مشارکت پروګرام) تر شرایطو لاندې چې د کاونټرپارټ نړیوالې موسسې او د هغې د همکارو موسسو له خوا پلي کېږي، د خپریدو وړ وګرځېده. په دې خپرونه کې شامل نظریات او محتویات، د کاونټرپارټ نړیوالې موسسې له مسئولیتونه څخه نه شمیرل کېږي او د متحده ایالاتو د نړیوالې پرمختیایي ادارې (USAID) نظریات نه څرګندوي.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of Foreign Affairs FDFA
Swiss Agency for Development and Cooperation SDC

لنډيزونه

د افغانستان لپاره دبشري او پراختيايي مرستو د همغږۍ اداره	ACBAR / اکبر:
د افغانستان د مدني ټولنې د مجتمع سازمان	ACSFo / مجما:
د افغان مدني ټولنې انستيتوت	AICS / ای آی سی اس:
د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کمېسيون	AIHRC / ای آی ایچ آر سی:
د افغانستان د روغتيا او پراختيا خدمتونه	AHDS / ای ایچ ډی اس:
د افغانستان د لويانو د پوهنې ملي ټولنه	ANAFa / ای ان ای اف ای آی:
د افغانستان د نادولتي مؤسسو د همغږۍ اداره	ANCB / ای ان سی بی:
د افغان معلوماتو د لار موندنې اداره	AOAD / ای اُ ای ډی:
مخالف وسله والې ډلې	AOGs / ای اُ جی اس:
د افغانستان د سولې او د بیا پیاوړتیا پروگرام	APRP / ای پی آر پی:
د افغان میرمنو بنسټونیز مرکز	AWEC / ای ډابلیو آی سی:
د افغانستان د بنسټو شبکه	AWN / ای ډابلیو ان:
د افغانستان د بنسټو د مهارتونو د پراختیا مرکز	AWSDC / ای ډابلیو اس ډی سی:
د برطانیې او ایرلینډي ادارو د افغانستان گروپ	BAAG / باگ:
د افغانستان په اړه د بروکسل غونډه	BCA /
د معلوماتو ټولنې مرکز	CCD / سی سی ډی:
کنوانسیون په اړه د بنسټو په وړاندې د تبعیض د ټولو شکلونو له منځه وړل	CEDAW / سی ای ډی ای ډابلیو:
د سولې او یووالي لپاره همکارۍ	CPAU / سی پی ای یو:
د ماشومانو د حقوقو کنوانسیون	CRC / سی آر سی:
د معلومات لرونکو کسانو د حقوقو کنوانسیون	CRPD / سی آر پی:
د مدني ټولنې د همغږۍ مرکز	CSCC / سی اس سی سی:
د مدني ټولنې او بشري حقونو شبکه	CSHRN / سی اس ایچ آر ان:
د مدني ټولنې گډ کاري گروپ	CSJWG / سی اس جی ډابلیو ج:
د مدني ټولنې سازمانونه	CSOs / سی اس اُ اس:
د قانون غوښتونکي	DQG / ډی کیو جی:
برابري د سولې او دیموکراسي لپاره	EPD / ای پی ډی:

اقتصادي، ټولنيز او فرهنگي حقوق	ESCR / ای ایس سی آر:
د بنځو پر وړاندې د تاوتریخوالي له منځه وړل	EVAW / ای وی ای دابلو:
د سولې عالي شورا	HPC / ایچ پی سی:
بشری حقوق او د تاوتریخوالي له منځه وړلو سازمان	HREVO / ایچ آر ای وی اُ:
نړیواله ټولنه	IC / آی سی:
د افغانستان د روڼتیا څار	IWA / آی دابلو ای:
غیر حکومتي سازمانونه	NGOs / ان جی اُ:
د ملي لومړیتوب پروګرامونو	NPP / ان پی پی:
د افغانستان د ملي یووالي حکومت	NUG / ان یو جی:
د افغانستان پرانیستي ټولنه	OSA / اُ ایس ای:
د سولې د روزنې او څېړنې سازمان	PTRO / پی تی آر اُ:
د سنایي پرمختګ بنسټ	SDO / ایس ډی اُ:
د دوه اړخیزه مسئولیتي چوکاټ له لارې خود اعتمادی	SMAF / ایس ایم ای اف:
مشخص، د اندازه کولو قابل، لاس ته راوړنکی، اړوند او په وخت محدود	SMART / ایس ایم ای آر تی:
د جنوبي لویدیځ افغانستان او بلوچستان د همغږۍ ټولنه	SWABAC / ایس دابلو ای بی ای سی:
شفافیت، حساب ورکونه او فساد سره مبارزه	TACC / تی ای سی سی:
د افغانستان د شفافو ټاکنو بنسټ	TEFA / تی ای اف ای:
د تښتوزد زده کړو سازمان	TEO / تی ای اُ:
د ارتباط دفتر	TLO / تی ال اُ:
په افغانستان کې د ملګرو ملتونو مرستندویه اداره	UNAMA / یوناما:
د فساد پر ضد د ملګرو ملتونو کنوانسیون	UNCAC / یو ان سی ای س:
خیریه ټولنه د افغانستان د پراختیا لپاره	WADAN / دابلو ای ډی ای ان:
د بنځو او ماشومانو حقوقی څیړنیز بنسټ	WCLRF / دابلو سی ال آر اف:

"موږ ټول بايد په ياد وساتو، چې نهايي حساب د حکومت او بسپنه ورکونکو تر منځ نه ده، د افغانستان خلکو ده." د افغانستان د مدني ټولنې اعلاميه په بروکسل کنفرانس کې

۱. تصدیقونه

د BCA په بهیر کې د مدني ټولنې ونډه د ډېرو ملګرو او برخه لرونکو سازمانونو د همکارۍ نتیجه وه. BAAG د BCA په تړاو د افغانستان د مدني ټولنې د کارۍ کمیتې د رهبرۍ او تعهد اعتراف کوي، چې غړو یې داوطلبانه د ولایتي مشورو دمخلفو پړاوونو د هڅو مشري وکړه او د مدني ټولنې د دریځ پلوه یې چمتو کړه. موږ همدارنګه غواړو چې مننه وکړو د خپلواکه انتخاباتي کمیتې څخه چې د افغانستان د مدني ټولنې لږ کسيزه ډله یې انتخاب کړه.

په نوبت سره، مننه کېږي د افغانستان د مدني ټولنې او د نړیوالو د مدني ټولنې د نمایندګانو څخه چې د BCA اوونۍ په اوږدو کې یې بېلابېلو پېښو کې ګډون وکړ او د مدني ټولنې غړي پورته کړ. علاوه پر دې، مننه کېږي له کمک کونکو، مدیرانو، ویناوالو، وړاندې کونکو، ګډون کونکو او د افغانستان د مدني ټولنې او د نړیوالو د مدني ټولنې د غړو ورکشاپ څخه.

موږ د خپلو مرستندویانو د سخاوتمندانه مالي مرستې هم اعتراف کوو، په نوم اروپايي کمیسیون، د امریکا د متحده ایالاتو نړیوالې پرمختیايي اداره (USAID)، د سوئیس همکارۍ او پرمختګ لپاره اداره (SDC) او د کاتولیکانو اداره لپاره د خارجي پرمختیا (CAFOD). همدارنګه موږ غواړو چې مننه وکړو د پرانیستي ټولنې بنیاد ((Open Society Foundation له مهربان ملاتړ څخه.

په پای کې، موږ غواړو چې مننه وکړو د ولایتي مدني ټولنې سروې کې او سیمه ایزو خبرو اترو د تمرکز ګروپونو کې د سلګونو ګډون کونکو څخه او د ۱۳۱ چې په کابل کې یې د ملي مدني ټولنې کنفرانس کې ګډون وکړ. د دوی د داوطلبانه مرستې نه بهیر، د BCA بهیر به د مدني ټولنې له دې پراخه نظرونو او غږونو نه وی برخمن شوي.

۲. پېژندنه

د دغه راپور موخه دا ده چې هغه مهم اسناد، اعلامي او پیغامونو شریک کړي چې د مدني ټولنې په ځانګړې توګه د لس افغان استازو له خوا د افغانستان په تړاو د بروکسل غونډه BCA کې پر ۴ او ۵ اکتوبر ۲۰۱۶ کې وړاندې کړل شوې.

دا راپور د مدني ټولنې فعالیتونو د BCA نه مخکې، په ترڅ کې او وروسته وړاندې کوي. په دې کې د BCA لپاره چمتو شوی د دریځ پانې شامل دي، د مشورو پروسه چې د افغانستان د مدني ټولنې د دریځ پلوه یې جوړه کړه، بیانونه چې ورکړل شول د BCA په ترڅ کې او هغه خبرې اترې چې د BCA په چوکاټ کې او رسمي اجنډې تر څنګ وشوې. دا راپور د مدني ټولنې د BCA په اړه لومړني غبرګونونه هم وړاندې کوي او تعقیبي پلانونو په دې اړه د ۶ اکتوبر د بحث له مخې.

۳. بدلون لپاره همکارۍ: د افغانستان مدني ټولنې د دريځ پاڼه

په جولای او اګست ۲۰۱۶ کې، د افغانستان د مدني ټولنې شبکو د هیواد په کچه سلا مشورې او تمرکزي-ګروپي بحثونه تنظیم کړل (۱۲ برخه وګورئ). د دی مقصد د افغانستان د وګړو او د مدني ټولنې د سازمانونه (CSOs) د بدلون د لسیزې په بل پړاو کې د خپلو لومړیتوبونو د نظرونو راغونډول وه او د هغوی سپارښتنو د BCA لپاره. دغه موندنې او سپارښتنه چې د افغانستان د مدني ټولنې د کاري کمیټې له خوا تصویب شوي وه د BCA لپاره، په سپټمبر ۲۰۱۶ کې د افغانستان د مدني ټولنې د دريځ د پاڼې په توګه چاپ شوه، سرلیک یې وه: د بدلون لپاره همکارۍ: د افغانستان مدني ټولنې د دريځ پاڼه د افغانستان په تړاو د بروکسل د غونډې لپاره.

د افغانستان د مدني ټولنې د مکمل دريځ پاڼې لپاره، لطفا لومړۍ ضمیمه وګورئ.

۴. ترکیبې پاڼه

د BCA د مخه، BAAG یو ترکیبې پاڼه تیاره کړه، چې د مدني ټولنې د دريځ پاڼو (ملي او نړیوالو) نظرونه او سپارښتنونه راټول کړي چې د BCA په اړه چاپ شوی. دې په پام کې ۱۹ پاڼې واخیستې او د پالیسي جوړونکو، بسپنه ورکونکو، د رسنیو، او د افغان او نړیوالو مدني ټولنو سره یې شریکي کړي. د مکمل ترکیبې پاڼې لپاره، لطفا دوهمه ضمیمه وګورئ.

^۱ کاري کمیټې غړي دي: عزیز رفیعی (ACSFO)، بریالی عمرزي (ANCB)، فیونا ګال (ACBAR)، حسین صافی (AWN)، عبدالله احمدي او بیا خلیل (CSJWG Secretariat). جان محمد همدرد (SWABAC)، خان زمان امرخیل (CSCC)، مسعود کروخیل (TLO and Salah Consortium)، نعیم ایوبزیده (TEFA and Afghan Civil Society Elections Network)، راز محمد دلېلي (SDO)، حسن علی فیض (CSHRN)، او سیف الدین نظامی (CCD and Advocacy Committee for People with Disability).

۵. دافغان او نړيوالې مدني ټولنې غونډه او د AICS اعلاميه

BAAG د افغان او نړيوالې مدني ټولنې د يو ورکشاپ کوربتوب په ۳ اکتوبر ۲۰۱۶ کې په ماريوټ هوټل بروکسل کې وکړ. چې د افغان او نړيوالو مدني ټولنې د سازمانونو ۷۲ استازی يې يوځای کړل، د پوهې شريک کولو فرصت يې برابر کړ، د اړيکو قوې کول او مهم پيغامونه يې تيار کړل مخکې له BCA. دا ورځ مشتمل وه په دوو ويناوالو بحثونو، د BAAG ترکيبي پاڼې پريزنټشن (۴ برخه وگورئ)، د شپږو موضوعي کاري گروپونو بحثونو او پريزنټيشنونو، او همدارنگه د مرستندويانو او نړيوالو سازمانونو گډون د غونډې په پای کې.

د پرانستلو پينل په افغانستان کې د ملي او نړيوالو مدني ټولنې د اوسني رول او د دوی په چاپيريال انعکاس وکړ. عزيز رفيعي او ميوند رهياب، د افغانستان د مدني ټولنې دوه استازی، او فيونا گال، دافغانانو لپاره دبشری او پراختيايي مرستو د همغږۍ ادارې رئيسې، پريزنټيشنونه او نظرونه په دې موضوع وړاندې کړل. ورپسې د پوښتنو او ځوابونه په ورکشاپ کې گډونوالو په دې خبرې اترې وکړې چې په څه ډول کولای شي چې د افغان او نړيوالو مدني ټولنې د ظرفيتونو پراختيا ته دوام ورکړي، په اغيزمنه توگه همکاري وکړي او يوه سيستماتيکه طرفداري وکړي د متقابلو گټو لپاره د ملي يووالي حکومت (NUG) سره.

د تړلو غونډه کې د مرستندويه ادارو او نړيوالو سازمانونو ۳۳ اضافگي استازو گډون کړی وو. دا غونډه په لاندې پينل باندې مشتمل وه. کوربهټوب د بلجيمي خبريالي جی گوريس له خوا، سميرا حميدي او شيرين پرسن د مدني ټولنې په استازيتوب، د ديفکو د عمومي رييس مرستياله مرجيټا جگر، د USAID مدير مرستيال، د افغانستان او پاکستان د چارو دفتر (OAPA) دونالد لری سمپلر او مصطفی منصور، د اجرايوي ريس داکتر عبدالله خانگري سلاکار. غونډه د مدني ټولنې د دوه استازو له خوا د AICS د اعلاميه په لوستل پرانيستل شوه. چې د کاري ډلې د تبصرو پر بنسټ د ورکشاپ په ترڅ کې چمتو شوي وه. د حکومت ويناوالو وروسته د خپل څرگندونه او منعکسوونه وړاندې کړل. ورپسې د پينل بحث او د پوښتنو او ځوابونو پر او مشتمل وه په يو صادق او آزاده بحث په باره د مدني ټولنې د چاپيريال، د مرستندويه ادارو لومړيتوبونو، د قوانينو پلي کول، د گډ پرمختگ تړون او د حزب اسلامي سره د سولې تړون.

د AICS مکمل اعلاميې لپاره، لطفا دريمه ضميمه وگورئ.

۶. د افغان مدني ټولنې اعلاميه په BCA کې

د افغانستان د مدني ټولنې استازو، پلوشه حسن او عزيز رفيعي په بروکسل کې د افغانستان په اړه په کنفرانس کې د افغانستان د مدني ټولنې اعلاميه په ۵ اکتوبر ۲۰۱۶ وړاندې کړه. د اعلاميې ټرافټ له نورو استازو سره د بحث لپاره تيار کړل شوی اوبيا د وړاندې کولو لپاره نهايي شوی وه.

د افغانستان د مدني ټولنې د مکمل اعلاميې لپاره، لطفا څلورمه ضميمه وگورئ.

۷. د پالیسي جوړونکو او نورو برخه والو سره بنسټیزتیا د BCA اوونۍ په اوږدو کې

● د اجرايوي ریس ډاکټر عبدالله عبدالله سره غونډه

په ۵ اکتوبر ۲۰۱۶، عبدالله عبدالله او استقانو منسیرويسي، د اروپا د کميسيون د نړيوالې همکارۍ او پراختيا رياست عمومي رييس، د افغان او نړيوالو مدني ټولنې د استازو د يو گړدي ميز په گډه کوربه توب وکه (د نومونو لپاره ۱۱ برخه وگورئ). د مدني ټولنې د دريځ کاغذ او اعلاميو ته په اشارې سره، دواړو مشرانو د افغانستان په پرمختگ کې د مدني ټولنې رول مهمه وکړل. ښاغلی منسیرويسي وايي، د افغانستان پېچلې حالت سره يوازې د يو بشري حالت په توگه مبارزې نه شي کيدې ځکه چې د پرمختگ او امنيتي اندېښنې بايد حل شي، او له همدې امله د مدني ټولنې رول ډير مهم ده. ډاکټر عبدالله وويل، مدني ټولنه کولای شي چې په حکومت هم دومره حساب وکړي څومره چې حکومت په مدني ټولنې کوي. په چوکاټ د ۷۵ دقيقو غونډه کې، نعيم ايويزاده او نوريه سلطاني د مدني ټولنې په استازيتوب وړانديزونه وکړل. په نورو شرکت کونکو کې د انگلستان د حکومت روري استوارت، اکرام افضي، ميوند رهياب، جاويد نادر، پلوشه حسن، سميرا حميدي، ريجل ريډ او بيدربار شامل وه.

● د DFID وزير روري استوارت سره ملاقات

د اکتوبر په ۴ د تفريح پر مهال، د Empowered Women, Prosperous Afghanistan (پياوړې ښځې، سوکاله افغانستان) غونډې په خوا کې، پلوشه حسن، عزيز رفيعي او جاويد نادر د روري استوارت، د انگلستان د BCA لپاره راغلي استازو مشر سره وليدل. دوی د بریتانیا د حکومت د افغانستان لپاره د دوامداره تعهد او د ۷۵۰£۰۰۰ ميلیونو د مرستې ژمنه باندې خپله خوښې څرگنده کړه. ښاغلي رفيعي د بریتانیا د حکومت د دوامداره ملاتړ غوښتنه وکړه چې د مرستندويه ادارو، افغان حکومت او د مدني ټولنې تر منځ همغږۍ بهتره شي، او همدارنګه د مدني ټولنې لپاره د دوامداره مالي او تخنیکي کمک لپاره. آغلي حسن، د DFID له نورو پروگرامونو په ګډون د توانمندي ستاينه وکړه چې د مدني ټولنې په پياوړتيا کې يې بدلون رامنځته کړي. ښاغلي نادر د مرستو د اغيزمنتيا موضوع راپورته کړه او د پرمختيايي پلان جوړولو او وړاندې کولو کې د مدني ټولنې د رول زياتوالی باندې ټينګار وکړ، او نوموړي زياته کړه چې مدني ټولنې ښودلې چې خلکو ته لاسرسی لري او خدمتونو اغيزمنه توګه باندې وړاندې کې وزير استوارت ژمنه وکړه چې په خپل بيان او غونډو کې به دغه ټکی پورته کړي. په دې وخت، د نړيوالې پراختيا رياست (DFID) لورپوړی کارکونکی هم حاضر وو.

● د د ازاد ټولنې بنياد BAAG/ غونډه

په ۴ اکتوبر، د ازاد ټولنې بنياد او BAAG په سهار کې د پرمختيايي او د بشري حقونو فعالينو، څيړونکو او د اروپا د پالیسي جوړونکو لپاره د يو گړدي ميز په گډه کوربه توب وکه. 'د افغانستان د پراختيايي ملاتړ: د افغانستان د مدني ټولنې د پوهانو نظرونه' چې په کې د سميرا حميدي (د افغانستان د ښځو شبکه)، زرقا يفتلي (د ښځو او ماشومانو حقوقی څيړنيز بنسټ) او جان محمد همدرد (د جنوبي لويديځ افغانستان او بلوچستان د همغږۍ ټولنه) تعارفي پرېزنټيشنز شامل وه. د ګډونوالو خبرې اترې مشتمل وې په اغېزمنه همغږۍ د مدني ټولنې، مدني ټولنې ته ګواښونو او د فعاليت ځای، افغان په مقابل د مغربي احساسونه د روايتي او بنسټپالو نظريو په اړه، د راپور ورکولو ستونزې، د منلو او د مرستندويه ادارو د بوديجو د څارنې، د اوسني مهاجرت بحران او د اروپايي ټولنې او افغانستان د شړلو تړون.

● د نړيوال شفافيت غونډه

په ۴ اکتوبر، ۱۰:۳۰-۱۳:۰۰، د شفافيت نړيوال سازمان د يوې غونډې کوربه و چې خپل راپور خپور کړی 'له ژمنې تر عمل: د فساد پر ضد د افغانستان د پرمختگ ارزونې'. دا راپور د ملي يووالي د دولت د فساد پر ضد ژمنې راتولوي او بيا کتنه ورته کوي. او سپارښتنو مخ ته کوي دواړو د ملي يووالي حکومت او نړيوالو مرستندويانو ته، تر څو د فساد سره مناسبه مبارزه وشي.

۸. د رسنيو د ښکېلتيا

د افغانستان په وضعه د خلکو نظر، او د هغوی پوهېدل چې ولې روان نړيوال ملاتړ ته اړتيا ده، کولی شي د نړيوالو مرستندويانو په ژمنو تاثير وکړي. نو له همدې کبله مهمه وه چې د افغان مدني ټولنې غړي په رسنيو کې د BCA په تړاو شامل شي. BAAG يوه با تجربه بروکسل کې مېشته، د مطبوعاتو سلاکاره استخدام کړه چې د افغانستان د مدني ټولنې لس استازو شخصيت او پيغامونو ته وده ورکړي، په ذريعه د مطبوعاتي اعاليه، انټرنټي مطبوعات او له رسنيو سره ښکېلتيا په دوران د (۱) د ورکشاپ (۲) پياوړي ښځې، سوکاله افغانستان غونډې (۳) په خپله اصلي کنفرانس کې او (۴) د مدني ټولنې مطبوعاتي کنفرانس کې، د مدني ټولنې د استازو سره مرسته وشوه چې له نړيوالو رسنيو سره خپل نظرونه، اندونه او وړاندیزونه شريک کړي.

د اوونۍ په اوږدو کې او وروسته، ۳۹ مختلفې مقالې سره د مرکو او بيانونو د استازو له خوا په تلويزيون يا راډيو کې خپاره شوي وه. رسنيو کې نيو يارک ټايمز، بي بي سي ورلډ سروس، د بي بي سي راډيو ۴، الجزيره، دويچه ويله، راډيو فرانسه او د نيوزيلنډ هېرالډ شامل وه. د افغانستان د رسنيو د پوښښ څخه TV1 خبري اژانس او ۸ صبح راغلي وه. پښتو او دري پوښښ د دويچه ويله له خوا شامل شوی وه. د دغو مرکو په ترڅ کې گڼ شمېر موضوعاتو باندې بحث وشو په شمول د فساد ضد سپارښتنې، د افغانستان د کډوالو او بيرته راستنيدونکو حالت، د نړيوالو مرستو، د ښځو د حقونو او په دغه کنفرانس کې د مدني ټولنې د بيان.

۹. فوري احساسونه او راتلونکي گامونو

د افغانستان لس استازي، ځينې نړيوال استازي او نړيوال غير حکومتي سازمانونه، EC DEVCO او د BAAG کارکوونکو د دوو ساعتونو لپاره په ۶ اکتوبر سره وکتل چې بحث وکړي په يو فوري BCA فيډبک، تعقيب او راتلونکي گامونو باندې.

د BCA ابتدايي برداشت مخلوط وه. په مثبت غبرگونو کې شامل وې له تمې پورته د ډونر ژمنې، د مدني ټولنې ارزښتناک رول ذکر، د مدني ټولنې د لاس لرلو اهميت په اعلاميه کې، په بروکسل کې رسنيو ته لاس رسي په زړه پورې وه او په پايله کې غوره نړيواله پاملرنه تر لاسه کړه. او ترکيبي پاڼه گټوره وموندل شوه.

خو د اندېښنې وړ او منفي اړخ يې ده وه چې مدني ټولنې د BCA په اجندا باندې لږ نفوذ درلود، چې ښيي د وکالت کار بايد ډېر وړاندې پيل شوي وي. ډيرو مرستندويانو د خپلې ژمنې په ترڅ کې د مدني ټولنې ذکر نه کړل (پرته له انگلستان)، او د يوعدالت غوښتنې له نظره، په دغه کنفرانس کې له بحثونو داسې ښکارېده چې نړيواله ټولنه افغانستان ته د يوه له جگړې وروسته هېواد په توگه گوري چې په حقيقت کې داسې نه ده. سربېره پردې د عدالت غوښتنې په اړه اندېښنوکي شامل دي د فساد سره د مبارزې د معيارونو نشتوالي، د کډوالو راستنيدو تړون، د سولې په وروستيو تړونونو کې معافيت په توگه د راتلونکي موډل، د ښځو د سياسي تصميم نيونکو د نشتوالي او د مدني ټولنې د کارکوونکو د حفاظت.

ټولو موافقه وکړه چې تعقيب ضروري وه د رفتار د ساتلو او د ميکانيزمونو د توسعه لپاره چې د مدني ټولنې يوه اغيزمن رول اسانه کړي ترڅو د وگړو د نظر استازيتوب وکړي، او له حکومت او بسپنه ورکوونکو نه حساب واخلي. گډونوالو ويلي چې دوی به په دغو پلانونه او فعاليتونو کې د BAAG د مرستو هرکلی وکړي.

يو فوري فعاليت به د يو عملي پلان جوړښت وي چې لس افغان استازو موافقه وکړه چې خبرې به پرې وکړي په اختصاصي جلسو کې په کابل کې. په عملي پلان کې بايد د عدالت غوښتنې او څارنې فعاليتونو شامل وي. په داسې حال کې چې د وسايلو محدوديت (بشري او مالي) په پام کې نيول شوی، په همدغه لاره له بسپنه ورکونکي بوديجه راتولولو پلان هم نيول شوی د تعقيبې پروژې لپاره.

بل مهم فعاليتي موافقه دا وه چې په پراخه کچه د مدني ټولنې سره تماس ونيول شي په کابل او ولايتونو کې تر څو د BCA د تجربې او پايلې ورسره شريک کړی شي.

له نړيوالو غيردولتي سازمانونو سره دوامداره همکارۍ هم د BCA د پايلو يو مهمه وړانديز ده. فرصتونه بايد وکارول شي چې په يو ستراتيژيک او سيستماتيک ډول د مختلفو مهارتونو، تخصص او پاليسي جوړونکو ته لاس رسی څخه گټه پورته کړي شي.

د ملي يووالي حکومت سره په آينده سيستماتيک بنسټيزه اړه، دا يادونه وشوه چې که څه هم لاری له مخکې نه شته، مدني ټولنه بايد په پام کې ولری چې څنگه په ښه ښه دغه لاری جوړی کړی او د خبرتيا او نفوذ لپاره يې وکاروي. د دولت د وزيرانو اود مدني ټولنې د ډلو ترمنځ په يو مسلسل طريقه د کاري غونډو وړانديز هم شو.

له دې غونډې وروسته، د افغانستان لس استازو په کابل کې سره کتلې دي او يو ليکلی راپور د BCA لپاره چمتو کوی چې د مدني ټولنې سره يې شريک کړی، او پر کاري پلان کار روان دی. د BAAG کارکوونکي د نومبر په نيمايي کې کابل ته سفر کوي چې په دغو پلانونو او کړنو خبری او ملاتړ يې وکړي.

۱۰. د افغان مدني ټولنې او د نړيوال غيردولتي سازمانونو د استازو انتخاب او لست

د اروپا کميسيون د افغانستان د مدني ټولنې د لسو استازو بروکسل ته د سفر ملاتړ وړانديز وکړه چې په BCA کې گډون وکړي. په دې گروپ کې به دوه ويانده په اصلي کنفرانس کې د مدني ټولنې بيان وړاندي کوي. د اروپا کميسيون او د ملي يووالي حکومت دا موافقه هم وکړه چې دغه لس استازي به د مدني ټولنې ځانگړې بحث کې هم گډون وکړي د اروپا کميسيون او د ملي يووالي حکومت لور پورواستازو او د نورو نړيوالو بسپنه ورکونکو ادارواستازو سره.

په يوه وروسته نيټه، د اروپا کميسيون موافقه وکړه چې د لسو نړيوالو نادولتي موسسو استازو ته به هم په اصلي غونډه کې د گډون بلنه ورکړل شي، او د کډ د اروپا کميسيون او د ملي يووالي حکومت د مدني ټولنې بحث کې هم.

BAAG په کابل کې د BCA کاري کميټې کمک وکړ چې لس افغان استازي وټاکي. دوی وروسته د غوره کوونکو يوه خپلواکه کميټه جوړه کړه چې دا پروسه اداره کي. يوه ازاده د درخواست پروسه، چې د مهمو معيارونو پر بنسټ د غوره کوونکي کميټې له خوا تصويب شوی وه، په اگست کې په مخ بوتل شوه.

د غوره کوونکو کميټې، شاوخوا ۲۰۰ درخواستونه تر لاسه کړل، او ۱۷۶ د دغو د درخواستو په لومړنيو معيارونو برابر وه. ۱۱۵ مستحق درخواستونه د نارينو څخه وه، او ۶۱ د ښځو څخه. يوه لويه برخه د درخواست کوونکو د کابل اوسيدونکي وه، ۷۶ نور د هېواد د ۲۴ ولايتونو څخه ترلاسه شوي وه.

د غوره کوونکو کميټې د موافقه شو معيارونو پر بنسټ مستحق درخواست کوونکو ته کتنه وکړه چې يو ۵۱ نفری لست جوړکړی، او بيا ۲۸ په لنډ لست کې شامل کړی. د درخواست کوونکو ۵۱ نفری اوږد لست کې، ۱۴ يې ښځې وې. په ۲۸ نفری لنډ لست کې، ۱۴ يې ښځې او ۱۴ نارينه وه. دغه ۲۸ د غوره کوونکي کميټې سره د مرکو لپاره رابلل شوي وه او بيا د مبصرينو سره په اگست ۲۷ او ۲۸. مرکي په سيمه ييزو ژبو او همدارنگه په انگليسي کې وې، ځکه چې د موافقه شو معيارونو په بنياد يو شرط دا وه چې درخواست کوونکي بايد په بروکسل کې د نړيوالو استازو او پاليسي جوړوونکو سره خبرې وکولای شي. همدارنگه د شفافيت لپاره د هغوی غړيز ثبت هم شوی وه.

دنمري ورکولو معيارونه پر بنسټ، لس کسان د استازيتوب لپاره وټاکل شول - پنځه سړي او پنځه ښځې. دولس نور د زېرمې په توگه وټاکل شول، د نمر و پر بنسټ. زېرمې هغه وخت کې راوړل کيدل که چيرې کم استازي نشوی کولی چې، په کم دليل، بروکسل ته سفر وکړي. ځکه چې ټول لس د ويزې په ترلاسه کولو کې بريالي شوه، زېرمو ته اړتيا پيښه نه شوه.

د افغان مدني ټولنې لس استازی:

1. ښاغلي عزيز رفيعي - د افغانستان د مدني ټولنې د مجتمعي سازمان (وياند)
2. مېرمن پلوشه حسن - د افغان ميرمنو ښوونيز مرکز (وياند)
3. ښاغلي نعيم ايوبزاده - د افغانستان د شفافو ټاکنو بنسټ
4. مېرمن نوريه سلطاني - برابري د سولې او ديموکراسي لپاره
5. ښاغلي سيد اکرام افغلي - د افغانستان د روغتيا څار
6. مېرمن سميرا حميدي - د افغانستان د ښځو شبکه
7. ښاغلي ميووند رهياب - د افغان مدني ټولنې انسټيټوت
8. مېرمن زرقي يفتلي - د ښځو او ماشومانو حقوقي څيړنيز بنسټ
9. ښاغلي جان محمد - د جنوبي لويديځ افغانستان او بلوچستان د همغږۍ ټولنه
10. مېرمن فرشته کريمي - د قانون غوښتونکي

BAAG په کابل او اروپا کې د نړيوالو نادولتي سازمانونو سره مشوره وکړه چې څنگه د نړيوالې مدني ټولنې استازی وټاکل شي او په کومو معيارونو. هوکړه وشو چې BAAG بايد نامزدگي د يو شمېر معيارونه پر بنسټ وکړي، او بيا له نامزد شو اشخاصو استازی وټاکي. نړيوالو نادولتي سازمانونو وړانديز وکړ چې لسم نادولتي سازمان بايد BAAG وټاکي. د مؤسسود يوې شبکې او د افغانستان د مدني ټولنې د استازو سره نږدې اړيکې لرلو په حيث، او د هغوی د BCA چمتوالی کې رول لپاره. 26 سازمانونو يو استازي نومول. چې هدف يې موضوعي اندول، برابر د جنيت اندول او د افغانستان په ډيرې ولايتونو پر مطابق په پراخه کچه تجربه وه چې لاندې اداري يې انتخاب کړي:

1. ميري پيټر کلي - اکتيد (ACTED)
2. چارلز ديوي - افغان ايد (Afghanaid)
3. پيټر سمز - په کرکېچ کې د ماشومانو بنسټ (Children In Crisis)
4. جیرارډ گاروبی (وروسته د کلاز لارسن له خوا بدل شه) - د ډنمارک د مهاجرينو شورا (Danish Refugee Council)
5. لوکا راداپلی - ايمرجنسي اواین جی (Emergency ONG)
6. بيدربار - د بشري حقونو څار (Human Rights Watch)
7. رېچل ریډ - د پرانيستي ټولنې بنياد (Open Society Foundations)
8. شیرين پرسن - د سويډن کمیټه د افغانستان لپاره (Swedish Committee for Afghanistan)
9. شوشانا استوارت - فیروز کوه (Turquoise Mountain)
10. جاويد نادر - باگ (BAAG)

۱.۱. ولايتي مشوري

ټول مدني ټولنې او حکومت د برخوالو سره د کابل څخه بهر د مدني ټولنې د ډلو او فعالينو کې د پوستونو پراختيا کې د اهميت په اړه او استازو د BCA په ټاکلو موافقه وکړه، ټولو دا ومنله چې دغه اداري مهم محلي پوهي او بصيرت لري.

د BCA کاري کمیټه په دوه برخې سميزي سلا مشوري پروسه د ولايت په کچه سروې او اته سميز گروپي خبري اتري باندې موافقه وکړه ددې موخه دا وه چې د ۲۰۱۴ کانفرانس د افغانستان په اړه وه، راهيسې د ښه والي او ناکامي، دهلي يوالي حکومت ته د سپارښتنو او د نړيوالو مرستندويانو او د پراختيايي مرستندويو په اړه شواهد راټول کړي؛ دا به يو ملي کانفرانس کې راپور شي او مدني ټولنې دريځ به کاغذي چې خبر کړي.

د څيړنو يو تن متخصص د سروی د پوښتن پاني د چاڼ مسؤليت په غاړه درلود. د کاري کميټې غړي پدې باندې سره سلا شول چه که مرستندويه موسسې دا سروی د ټيليفون او ياهم د مخامخ مرکو له لاري بشپړی کړی نو سروی به له کمی او کیفی نظره بنی پایلی ولری، که څه هم یو څه آنلاین سروی هم پکار ده.

د اگست میاشتی نیمایي کې د کاري کميټې غړودا سروی د هیواد په گوټ گوټ کې مدني ټولنې ته د ټيليفون او غونډو له لاري وويشله. په تعداد د ۴۷۸ سروی گاني په ۲۹ ولایتونو کې بشپړی شوی چه مهمی موندنی یی په لاندی ډول دی:

- په وروستنیو کلونو کې د بریښنا بندونو او سرکونو جوړول او د بهرنیو هیوادونو سره د ښو اړیکو جوړول د مرکه کیدونکو لخوا د افغان حکومت د ښو کړنو په حیث یادیدل
- نا امنی، مخ په زیاتیدونکی اوزگارتیا او اداري فساد د دولت د نا کامیو له ډلی شمیرل کیدی
- مرکه کیدونکو ویل چه د سولې او ټیکو راوستلو تر ټولو ښه لاره د یاغیانو پر ملاتړ کونکو هیوادونو د بین المللی فشار اچول دی.
- د روزگار موندنی لپاره د فابریکو جوړول د غریبی د منځه وړلو لپاره غوره وسیله ده.
- د هیواد پر ټولو وگړو د قانون پلی کول د اداري فساد د مینځه وړلو لپاره ډیره ښه وسیله ده.
- د تیرو ټاکنیزو درغلیو له کبله یوازی ۴۴ سلنه مرکه کیدونکو هوډ درلود چه په راتلونکو پارلمانی ټاکنو کې رایه ورکړی.
- په ټولنه کې د میرمنو د ونډی ډیرولو تر ټولو غوره لاره نجونو او ښځو ته د لا ډیرتعلیم د امکاناتو برابرول دی.
- ۷۸ سلنه مرکه کیدونکی پدې آند وو چه غیر دولتي موسسې اومدني ټولنه د هیواد په پرمختیا کې ونډه لری او ددوی غوره وظیفه داده چه د هیواد والو د حقونو لپاره دادغوبښتنه وکړی.

۲. د تمرکز گروپ بحثونو

د سروی د ترسره کولو په حال کې، د کاري کميټې هرکارکوونکی په اتو زونونو کې نیمه ورځ د سیمې په کچه د د تمرکز گروپ بحثونو تنظیم ول. هری غونډی ۲۵-۳۰ د مدني ټولنې استازی راتولول له هر ولایت چی د پرمختگ په اړتیاو خبری وکی، په سپارښتنو سره موافقه وکی او د ملي مدني ټولنې کنفرانس ته په سپتمبر کې گډونوکی وټاکي. څرنگه چی د تمرکز گروپ بحثونو له موندنو نه ارزښتناک بصیرت او شواهد لاس ته راتلل، دا بشپړی شوي د اگست په لومړیو کې چی د دې پروسې لنډ رپوټونه جوړکړل شی او د دې موندنی راتولی او په ملی کنفرانس کې وړاندې شی په سپتمبرکې.

لږ تر لږه ۲۰۶ فعالینو د مدني ټولنې په اتو تمرکزی گروپ بحثونو کې برخه واخیسته، چی لږ تر لږه ۵۷ یی ښځینه وی.

۳. د ملي مدني ټولنې کنفرانس

ملي مدني ټولنې کنفرانس یو داسې فرصت دي چې سمیزو مشورو څخه کشفیات رایو ځای کړي په ملي کچه دا دریځ د کاغذ لپاره سپارښتنې وړاندې او بحث پري وکړي او په مستقیمه توگه د افغانستان حکومت او بسپنه ورکونکو سره په پاتي غونډه کې ونډه واخلي.

چې هدف یی د ۱۰۰ مدني فعالیتونو په شمول د ۲۵ ولایتي استازو، چې د سمي د مشوري له لاري ټاکل شوي رایوځای کړي. په ۶ او ۷ سپتمبر د کابل سرینا هوټل د دوه ورځني غونډی لپاره ټاکل شویوه.

لږ تر لږه ۱۳۱ تنه ملي مدني ټولنې کنفرانس کې گډون کړي، چې په کې ۶۶ ولایتي گډون کونکي هم شامل وو. که څه هم بلنه ورکړل شوي وي، د اروپایي کمیسیون او نړیوالو مستندویانو زیاتره استازي په دې ونه توانیدل چې په کابل کې پیچلو بریدونو له کبله د امنیت د محدودیتونو دنده کې گډون وکړي.

یوناما حضور درلود او مالي وزارت مرستیال امین حبیبی په خپلو خبرو کې د ملي یوالي حکومت لاسته راوړنو او ننګونو د اتباعو منشور د نورو ملي لومړیتوب پروګرامونو او د BCA لپاره د ملي یوالي حکومت د پلانونو په اړه تازه معلومات ورکړي، هغه د امنیت پرمختګ د فساد پر ضد اقدامات او خصوصي کولو په اړه د ونډه والو پوښتنو ته ځوابونه ورکړي، د کانفرانس د تمرکزي ګروپ بحثونو د مهمو کشفونو او سپارښتنو په اړه پریزنټیشنونه شامل ول. د کاري ګروپ د خبرو اترو وروسته تر څو د لومړیتوب مسایلو او سپارښتنو په ګوته کړي چې په BCA او د دریځ د کاغذ راپور کې شي.

ضمیمې

۱. لومړۍ ضمیمه:

د بدلون لپاره همکاري: په بروکسل کې د افغانستان په اړه کانفرانس کې د مدني ټولنې د افغانستان د دریځ پاته

پېژندنه:

د افغانستان مدني ټولنې د دواړو، د افغانستان د ملي یوالي حکومت تر دې دمه د پرمختګ او نړیوالو ټولنې د تیرو ۱۵ کلونو د سخاوت‌مندانو مرستو څخه مننه کوي. د افغانستان په اړه کانفرانس (BCA) د دوه اړخیزه همکاري او ملاتړ د افغانستان د پرمختګ لپاره یو ډیر ښه فرصت وړاندې کوي چې په کې د افغانستان د مدني ټولنې غړي خپل رول لوبو لو ته ژمن دي.

هغه ژمني چې د ټوکيو دوه اړخیزه حساب ورکونې د چوکاټ او د خان د ټکي د دوه اړخیزې حساب ورکونې په چوکاټ کې شوي وي په لندن کې د افغانستان په اړه کانفرانس د لوړ پوړو چارواکو غونډې او د ګډې همغږۍ او څارنې پورې تړلي دي. دغه ژمني سیاسي ارادې، نړیوالې همکاري او د مدني ټولنې همکاري ته اړتیا لري چې دې رابطه د ملي یوالي حکومت او د نړیوالو ټولنو لومړني ګامونه، که څه د ستاینې وړ دي کافي نه دي.

د ۲۰۱۶ په جولایي او اګست کې افغانستان مدني ټولنې د هیوادونو په کچه د سلا مشورې او د تمرکز ډلې بحثونو منظم کړي ترڅو د افغانستان د اتباعو او مدني ټولنې د سازمانونو نظرونه د بدلون د لسیزې د بل پړاو د لومړیتوبونو او سپارښتنو په رابطه د افغانستان په اړه کانفرانس BCA لپاره راغونډ کړي.^۲ دغه کشفونه او سپارښتنې چې د افغانستان د مدني ټولنې د کاري کمیټې له خوا په BCA^۳ او په BCA کې د مدني ټولنې د استازو لخوا تایید شوي په لاندې ډول دي:

سوله، پخلاینې او امنیت:

د هیواد په دننه جګړې د تیرو څلورو لسیزو او په پراخه سیمه کې د اوسني تاوتریخوالي د ملکي تلفاتو د خطر ښکارګر شمر سبب رېښه اخلې. دا جوتنه ده چې له دغو تیرو کلونو په بې عدالتې د حل د ناکامۍ په اوسني شرایطو کې په سوله او ثبات مستقیمه اغیزه لري. د اوسني شخړو حل به یواځې د سولې د یو جامع پروسې له لارې ممکنه وي.

د نا امنۍ د زیاتېدو یوه لسیزه وروسته، په افغانستان کې د سولې پروسه په یو تریښګلي حالت کې ده، د سولې عالي شورا د سیاسي پوهاوي په تیروکي یو شمیر ریښتني پایلې او بریالیتوبونه لاسته راوړي.^۴ خو د حزب اسلامي او د ملي یوالي حکومت تر مینځ په ورسټې تړون کې دا مشخصه شوه چې د افغانستان اساسي قانون ته به درناوي وشي او پخلا شوي ډلو خوندي شي، ورته ښه راغلاست او هرکلي کوي او هیله ده چې په راتلونکي کې به د نورو وسله والو ډلو لکه طالبان او داسې نورو سره د سولې او پخلاینې لپاره لاره هواره کړي.

یوه خبره روښانه ده، افغانستان ته د تلپاتې سولې راوړلو لپاره اړینه ده چې پخواني بې عدالتې حل کړو، انتقالي عدالت پلي کړو او د افغانستان د جګړې پیچلتیاوې او واقعیتونه په نظر کې ونیسو. دا یوه اندېښنه ده چې د حزب اسلامي د سولې په معامله کې د جګړې قربانیان نه دي شامل.

د افغانستان د حکومت په چوکاټ کې د مخالفو سیاسي شمولیت تولیدي دي که چېرته ملي یوالي حکومت خپلې اصلي دندې پوره کولای شي څیړنو په ډاګه کړي ده چې ملي یوالي حکومت ونه تونډو چې اساسي خدماتونه وړاندې کړي چې د هیواد په مشروعیت منفي اغیزه کړي ده. نو ځکه د جګړې سبب

په جولای کې د ۲۰۱۶ مدني ټولنې د فعالینو موسسو، ټولنیزو سازمانونو او بنسټونو سره د افغانستان په ۳۴ ولایتونو په ګډون یوه سروې ترسره شوه - د اګست؛ په اتو سیمه ایزو مرکزونو ۲ کې د اګست په ۸ سیمه تمرکز-ګروپي بحثونه ترسره شوي دي. او د ملي مدني ټولنې د کانفرانس په کابل کې ۶-۷ د سپټمبر ۲۰۱۶ کال کې جوړه شوه.

۳: د افغانستان د مدني ټولنې د کاري کمیټې او د مدني ټولنې استازو کې شامل دي (in alphabetical order): ACBAR, ACSFo, AICS, ANCB, AWEC, AWN, BARAN, CCD, CCCC, CSHRN, CSJWG, DQG, EPD, IWA, SDO, SWABAC, TEFA, TLO/Salah Consortium, and WCLRF. Support organisations included AIHRC, BAAG and UNAMA.

۴: د سولې تګلاره - مدني ټولنې او په افغانستان کې د سولې پروسې OSF, HREVO, CAPU, PTRO, TLO and EPD, May 2016.

گرځي، د ملي يوالي حکومت د امنیت د لګښتونو لپاره د اصلي بودیجې نژدې نیمایي ۴۴٪ سلنه تخفیف کوي، که چیرته ددې څخه یوه اندازه د زیان منونکو خلکو په ګټه د ښه حکومتوالۍ باندې ولګوي⁵، کولای شي چې اوږد مهاله امنیت ټینګ کړي.

وړاندیزونه:

1. په نړیواله، سمیزه، ملي او محلي کچه باندې د امنیت پروسې پیل او په کار واچوي چې ځوانان، ښځینه او د جنګ قربانیان په کې شامل دي او د امنیت لپاره د افغانستان ملي محلي پلان پلي کړي.
2. یو داسې ملي د خبرو اترو پروسه جوړه او په کار واچوي چې د سولې لپاره پوه جامع او غبرګونیزه چوکاټ رامنځته کړي.
3. د ناټورته وسلوالو ډلو د بې وسلې کولو او د ملکي دایرول او پلي کولو لپاره د څارنې میکانیزم جوړ کړي، د افرادو او یا د ډلو لخوا د افغان ملي امنیتي ځوانانو د شخصي نفوذ لري.
4. ځوانانو ته داسې بدیل فرصتونه جوړ کړي چې د دوي د وسله والو مخالفینو او یا افراطي ډلو سره د یو ځای کیدو مخه ونیسي او د مکتب او پوهنتون تعلیمي نصابونو کې د سولې د زده کړې شاملې کړي او په افغانستان کې د ځوان قشر تر مینځ د سولې فرهنگ ته وده ورکړي.

ښه حکومتداري او د فساد سره مبارزه:

موږ د ملي يوالي حکومت لومړیتوبونه ته احترام لرو کوم چې د فساد پر ضد مبارزه ده، د شفافیت رامنځته کول او لازياتول دي او د افغانستان د ملي سولې او پرمختګ چوکاټ کې د حساب ورکونې لا ښه کول دي، د BCA معیارونه او د لوړپوړو چارواکو د فساد سره مبارزې د عدلي مرکز پرانستلو څخه مننه کوي.

د فساد د عدالت مرکز د لوړ پوړو چارواکو لپاره: که څه هم فساد د افغانستان ثبات، اقتصادي بې قراري او د دولت مشروعیت ته ډیر زیانونه راجمع کړي دي او موږ په دې متیقین یو چې که چیرته افغانستان خپل مسیر ته تغیر ورکړي نو باید ډیر څه وشي.

داسې لید کېږي چې افغانستان په نړي کې تر ټولو یو فاسد هیواد دی. د خلکو خواشیا ۹۰٪ د حکومت سره په ورځني مقابل عملونه کې فساد سره لاس و ګریوان دي. په فساد کې ککړ خلک د معافیت څخه برخمن دي، سیاسي لاسوهنې د ښه کفیت دولتي ادارې کمزوري کړي دي⁸. د ملي یوالي حکومت د چارواکو تر مینځ د صداقت د نشتون په دولت خلک بې باوره کړي دي. په تیرو دوو کلونو کې مهم پرمختګونه شوي دي خو ډیر نور هم باید ترسره شي.

د افغانستان د ملي سولې او پرمختګ چوکاټ د اتباعو د منشور ژمنه کړې ده، چې د حکومت او د خلکو تر مینځ د یو تړون په صفت وي. چې د زیاتره BCA اسنادو څخه ورک دي د افغانستان د مدني ټولنو یو خپلواکه نظارت دنده ده. یواځې د افغانستان خلک د خپل حکومت ځواب دهې یقیني کولای شي. د شفافیت، ځوابدې او د فساد پر ضد مبارزې د مدني ټولنې سازمانونو لپاره دا ډیره مهمه ده چې د مربوطه ستراتیژیو او تګلارو او د ملي لومړیتوبونو پلانونو او د دې په پلي کولو په نظارت کې یو مشورتی رول لري شي.

هغه اساسي معیارونه چې د کوم په واسطه افغان اتباع د وخت په تیریدو سمون ارزولي شي او نړیوالې بسپنه ورکونکي خپل تخنیکي مرستې برابرولي شي، ورک شوي دي. د مدني ټولنو یو کنسر سوم (ټولګي) داسې مشخص، د اندازې وړ، سرته رسیدو نکی، اړونده او په وخت محدود (SMART) معیارونه منځ ته کړي چې د TACC د هڅې وزن کړی، او باید د نړیوال بسپنه ورکونکو او د ملي یوالي حکومت په BCA کې تصویب کړي⁹. دا په ځانګړي ډول مهمه ده ولې چې د ملي یوالي حکومت او مرسته کوونکو په ځانګړو ډول غوښتنه کړې چې د BCA ټول سپارل باید SMART وي.

د داسې نړیوالو معیارونو په کار اچول او تطبیقول افغانان او مرسته کوونکي په دې باوروي چې مرسته کوونکي په واقعي ډول د سمون پروسې ته صادق دي. دغه معیارونو د TACC په دستور کې ځای پر ځای شوي دي، لکه د پرانستي حکومتي همکارۍ، د پرانستي قرارداد کولو اصولونه (او د هغه د تړاو

5 EPD; August 2015; په افغانستان کې د تاوتریخوالي او د ترهګرۍ په لګښت - د اقتصادي او د رواني شخړې او له تاوتریخوالو څخه د ترهګرۍ د مالي لګښتونو اټکلونه <http://www.epd-afg.org/wp-content/uploads/2014/03/Costs-of-Violent-Extremism.pdf> (Accessed on 17 September 2016).

6 Transparency International; 2015; <http://www.transparency.org/cpi2015#results-table> (Accessed on 23 September 2016).

7 Asia Foundation; 2015; افغانستان په ۲۰۱۵ کې: یوه سروې د افغانستان د خلکو

8 Integrity Watch Afghanistan and Transparency International; 2015; <https://iwaweb.org/wp-content/uploads/2016/07/Afghanistan-National-Integrity-System-Assessment-2015.pdf> (Accessed on 23 September 2016).

9 <https://iwaweb.org/wp-content/uploads/2016/09/CSO-AC-Policy-Recommendations.pdf> دا سپارښتنې دلته موندل شي

معلومات معيارونه) د گمرکونو د نړيوال سازمان، د آروشا د گمرکونو د نړيوال سازمان اعلاميه، د اديس مالياتو نوښت او د ملگرو ملتونو کنواسيون د فساد پر ضد.

وړاندیزونه:

1. ډاډ د تر لاسه شوی چي د فساد پر ضد د حل وړاندیزونه چي مدني ټولنو پېشنهيا کړي دي د فساد پر ضد د مبارزې ستراتيژي او د مهمو وزارتو او ادارو په مقرارتو کي ځاي پر ځاي شي.
2. د ملي يووالي حکومت په پلانونو کي دا مهمه ده چي د کانونو او د زیربنا د پروژو او خدمتونو څارنه د خلکو له خوا وشي. اطلاعاتو او قوانينو ته د لاسرسي زيات کرل شي او د رازونو د رسوا کونکو د ساتنه وشي.
3. د ملي د لومړيتوب پلانونو د فساد پر ضد د مبارزې ستراتيژيو او تگلارو کي مربوطه مدني ټولنو سره مشوره وشي او د څارنې په پروسه کي هم شامل کرل شي.
4. د ملي يووالي حکومت بايد د نړيوالي اداري TACC او د UNCAC ادارو مقرارتو سره ژمنه وکړي او غاړه کيږدي.

بشري او مدني حقوق:

د بنځو شموليت

موږ د بنځو د پياوړتيا په اړه د ملي يووالي حکومت له خوا د پرمختگ تصديق کو. موږ په ځانگړی توگه د مشرتابه او تصميم نيونې رول د بنځينه وو د ټاکلو ستاينه کو، د بنځو د ملي کاري پلان او د سولې او امنيت او بنځو د اقتصادي پياوړتيا او ملي لومړيتوب د پروگرامونو لپاره د سولې عالي شورا او په ډيپلوماتيکو پوستونو کي د بنځينه وو تعداد په ډيريدو سره او علاوه ددي په بيلا بيلو دولتي ادارو کي لکه څارنوالي په دفتر کي د بنځينه وو په وړاندي د تبعيض او تاوتریخوالي مخنيوي دفتر دا ټول مهم پرمختگونه دي.

د ملي يووالي حکومت په ملکي خدمتونو کي د بنځينه وو % ۳۰ معيارو پوره کيدو په ناتواني (چي د ملي يووالي حکومت يي د افغانستان د ملي پراختيا په ستراتيژي کي ژمنه کړي وه) انديښمن يو¹⁰. دي ته ورته په همدې ډول موږ د بنځو په وړاندي د افغانستان د بشري حقوقو د خپلواک کميسون او د بنځو چارو وزارت سره تاوتریخوالي د قضيو د زياتيدو په اړه انديښمن يو¹¹. له دې سره د تاوتریخوالي اعمالو مرتکبينو لږ عدلي تعقيب، د بنځو ټيټه د سواد کچه (% ۱۱)، د بنځو په امنيتي سکتور کي لږ شمير او بنځو د ژوند په ډيرو برخو کي د ستونزو سره مخامخ دي په کارځايونو کي، تعليمي ډگرونو کي او په سياسي ډگر چي د بنځينه وو مربوط قانونو او تگلاري نه پلي کيږي، دا هغه ستر خنډونه دي چي د افغانستان په پرمختگ کي د بنځينه وو د ونډي مخه نيسي.

موږ د ملي يووالي حکومت او د نړيوالي ټولنې څخه غوښتنه کو چي د بنځو پر بریاليتوبونه نور هم کار وکړي د افغانستان د پياوړتيا په اجندا کي. موږ ستاينه کو چي د بنځينه وو ونډه د دولت په هره کچه لازمي شوی تر څو يو ټول شموله او په ځان بسيا افغانستان جوړ کړو.

وړاندیزونه:

1. بايد يقيني شي د بنځو گمارل د وړتيا پر بنسټ دي او بايد د قومي تړاوو سياسي اړيکو او يا د واسطې نه دي پر اغيزه نه وي.
2. د بنځو پر وړاندي د تاوتریخوالي د منع قانون د پام وړ لاسته راوړنه په دي او سني بڼه: چي ټولو ولايتونو ته ځانگړي څارنوالی او د منع واحدونو وغزوي تر څو د منع محکمې جوړي کړي.
3. د ضد جنسي ځوروني مقرارات پلي کړي تر څو بنځينه په هر ډگر ځان خوندي احساس کړي.
4. د ملگرو ملتونو د امنيت شورا د ۱۳۱۵ پريکړه ليک د پلي کولو د افغانستان د ملي کاري پلان د اړتيا وړ بوديجي برابرول او پر خپل ځاي مناسب جامع وزارتونو پلانونه جوړ کړي.

¹⁰ (ANDS)د افغانستان د ملي پراختيا ستراتيژي

¹¹ AIHRC, March 2015; http://www.aihrc.org.af/home/daily_report/4172 (Accessed on 20 September 2016). د بنځو پر وړاندي د تاوتریخوالي د موندلو هيئت راپور لنډيز

ماشومان او ځوانان:

ماشومان او ځوانان دواړه د افغانستان اوږد مهاله اقتصادي پرمختګ کې مهم رول لري. دنړيوال بانک د مخي د افغانستان د ځوانانو د شمير زياتيدل په نړي کې په دريم نمبر دي، د تخميناً % ۷۰ خلک ۲۵ کلنې نه ټيټ عمر کې دي¹² او د زياتو ستونزو سره لاس گريوان دي، په افغانستان کې زياتره ماشومان په کوڅو کې کار کوي او ۶۰۰،۰۰۰ څخه زيات تعداد د تاوتریخوالي په خطر کې دي¹³، د موثر مخنيوي د اقداماتو او قوانينو د کمښت له وجې زياتره ماشومان د جنسي تيري ښکار کيږي،

په افغانستان کې د بي کاري کچه د % ۲۵ څخه % ۴۰ بڼتلي دهله ۲۰۱۴، چې بده او منفي اغيزه چې په ځانگړي توګه په لوستو ځوانانو باندې کړي ده چې نه خپل ځان او نه کورني ساتلي شي.

شواهد شته چې ثابته وي چې ځوانان د بغاوت په گروپو کې گمارل کيږي، موږ د ملي يووالي حکومت هڅې د مهارتونو روزل او کار پېدهکولو کې منو لکه څنګه چې ای این في ډي اېف ANPDF کې يادې شوي دي. موږ غواړو چې دغه پروگرامونو د ځوان نسل د کار پېده کولو پر بنسټ وی تر سو له هېواده مهاجرت او د کډوالو د استثمار احتمال کم شي.

وړاندیزونه:

1. د ځوانانو ښځو او نارينو په کار شاملول په ټولو پراختيايي پاليسيو کې د لومړيتوب په توګه؛
2. د ماشومانو د قانون او د ماشومانو د حقوقو د کنوانسيون تطبيق بايد وشي؛
3. د جنسي تاوتریخوالي مخنيوی د ښځو او سړيو پر ضد په محبسونو، امنيتي ځواکونو او په نورو عامه ځايونو کې؛ او
4. د ځوانانو په منځ کې د افراطيت د خپرېدو درول، په ځانګړې توګه په ديني ښوونځيو او پوهنتونونو کې د حکومت او د ټولنې د څارنې په ښه کولو.

خلک د ځانګړو وړتياوو سره:

څلور لسيزو جګړې تخميناً ۱۰۲ ميلنو خلک يو ډول نه يو ډول معلوليت سره مخامخ کړي¹⁵. دا د ملي يووالي د حکومت دستوري وظيفه ده چې د معلولينو څخه ساتنه وکړي خو د منابعو د کمښت او سياسي اداري نشتوالي، عام خنډونه دي چې دا فرض نه دی پوره شوی. تخميناً % ۹۰ سلنه ماشومان چې معلولين دي مکتبونو ته لاس رسي نه لري او د کار او سواد کچه ډيره ټيټه ده¹⁶.

وړاندیزونه:

1. د حقوقو ملي قانون او د خلکو د معلوليت ګټي پلي کړي.
2. د ملګرو ملتونو کنونسيون د معلوليت لرونکو اشخاصو، او اختياري پروتوکول پلي کړي، او
3. د دوامداره پرمختيا اهداف عملي کړی، معيوبينو ته په خصوصي پاملرنه

¹² Wilson Centre; June 2013; <https://www.wilsoncenter.org/event/afghanistan-beyond-the-headlines-women-youth-and-war> (Accessed on 17 September 2016).

¹³ WFP; December 2010; <http://www.wfp.org/content/feed-hungry-street-children-afghanistan> (Accessed on 23 September 2016).

¹⁴ Trading Economies; 2016; <http://www.tradingeconomics.com/afghanistan/unemployment-rate> (Accessed on 25 September 2016).

¹⁵ Sida; September 2014; <http://www.sida.se/globalassets/sida/eng/partners/human-rights-based-approach/disability/rights-of-persons-with-disabilities-afghanistan.pdf> (Accessed on 14 September 2016).

¹⁶ AOAD; 2016, <http://www.aoad-af.org/> (Accessed on 13 September 2016).

اساسي اړتياوي او بشري مسایل:

په تیرو څو لسیزو کې خلکو ته د خدمتونو برابرولو په برخه کې د پام وړ پرمختګونه شوي. موږ د اتباعو د منشور NPP مننه کوو چې د ټولنې د پرمختګ شورګانو په واسطه طرحې جوړوي او د اساسي خدمتونو د وړاندې کولو څخه څارنه کوي. او هم د مدني ټولنې او ملي یوالي حکومت د پروګرامونو په تطبیق کې د همکارۍ هر کلی کوه. د منلو وړ ده چې په ښوونځیو کې د شمولیت زیاتوالي، روغتیايي مرکزونو او پاکو اوبو ته لاس رسي زیات شوي. د وګړو د مهمو اړتیاوو سره په لید کې.

۸،۱ میلونو نه ډیر خلک بشري مرستو ته اړتیا لري، جګړې وېجاړې کړي هیواد کې په بیلا بیلو سیمو کې میشت او هر ډول طبعي پېښو په وړاندې په خطر کې دي¹⁷. افغانستان کې اوس هم د پنځو کلونو څخه لاندې د مړینې او د میندو د مړینې کچه د ټولو لوړه ده په نړۍ کې، د بچي د زیږدو پر مهال ښځې خپل ځانونه په خطر کې واقع کوي او هر کال زرګونه ماشومان مري.

کله چې ماشوم ښونځي ته د تګ عمر ته ورسېږي نو ښونځي ته لاس رسي یې یوه ستونزه ده. ن تقریباً ۱۴ میلونه ماشومانو نه ۳،۵ میلونه ماشومان ښونځي ته نه دي¹⁸، په داسې حال کې چې ۱ میلیون ماشومان زده کړې کوي خو دایمي غیر حاضر وي¹⁹. په دغو کې اکثریت د نجونو په لړۍ پرتو او نامنه سیمو کې د ماشومانو او په زده کړې ستونزې لرونکي معیوبینو او د کوچیانو د ماشومانو دي. د ۲۰۱۶ کال په پای کې د یو میلیون خلکو تمه کېږي چې به په حرکت کې وي په دې کې هغه نوي بي ځایه شوي او راستانه شوي افغانان دي چې زیاتره یې بشري مرستو ته اړتیا لري. ډې لپاره یو دوامداره حل ضروري دي ترڅو دې اوږد مهاله داخلي بي ځایه شوي او راستنیدونکي افغانانو ستونزې حل کړو.

له بلې خوا اروپا ته د افغانانو تګ د نړیوالو پام راورولی دي او د بي ځایه شویو او زیان منونکو اکثریت افغانان په افغانستان کې او په فرعي سیمو کې پاتې دي. افغانان په خپل هیواد کې د خپلو اتباعو په توګه هیله لري او ډیر افغانان د خپل راتلونکي په نورو برخو کې د موندلو هڅه کوي. افغان مدني ټولنې د افغان پناه غوښتونکو د دوسیو د معامله کولو د ځینو اروپایي هیوادونو د دوه ګوني ستندرد په اړه اندیښمن دي. دغه مهاجرین د بشري تحفظ څخه بي برخي دي ځکه چې دوي ته اقتصادي مهاجر کارګران وایي. دغه عمل په افغانستان کې د اوږدې جګړې له امله د زیات ملکي تلفاتو لیدو څخه سترګې ګرځي.

په هیواد کې اساسي اړتیاوي پوره کول کوم چې د بشري ځواک او اوږدمهالي ستونزو لخوا منځ ته راغلي دي د غربت په کموالي کې مهم عامل دي.

وړاندیزونه:

1. لري پرتو سیمو ته د عامې روغتیا NPP د پوښښ پراخول او د خدمتونو د کیفیت باندې تاکید کول، د عامې روغتیا وزارت باید د میندو روغتیا ته لومړیتوب وکړي او په لري پرتو سیمو کې د ښځینه روغتیا کارکونو شمیر زیات کړي.
2. باید د ټولنې په کچه زده کړې ته شمولیت زیات کړي تر څو د بشري پانګې په مهارتونه لا لوړ شي، د ښځینه وو ښوونکو شمیر د زیاتولو لپاره د پوهنې وزارت باید د ۱۲ ټولګي شرط رابښکته کړي.
3. د سواد د زیاتوالي په پروګرامونو کې ښه سرمایه ګزاري وکړي په خاصه توګه بی ځایه شوي ځوانان، او د مسلکي زده کړو د سیستم د سمون او د نصاب د لا ښه کولو په برخه کې هم ګامونه پورته کړي.
4. د موجوده داخلي بي ځایه شویو خلکو پالیسي عمل کولو او په خپله خوښه راستنیدو او د بیا ادغام ستراتیژي پلي کول، د بي ځایه شویو خلکو ته مرسته باید د هغوي د اړتیا مطابق وي نه د هغوي د حیثیت مطابق او خاصه پاملرنه باید زیان منونکو ښځو او ماشومانو ته وشي او هغه خلکو ته چې معلولین دي.
5. د اقلیم د بدلون او د طبعي پښو په وړاندې چمتو والي لا پیاوړې کړي د وزارتونو په NPP کې. دا به د نړیوالو ژمنی، د ملي پالان جوړونې او د سیمه ییزو کړنو کې د همغږۍ راوړی.

17. Covering Sep-Dec 2016; UNOCHA; 2016. - افغانستان فلش اسټیناف - یو میلیون خلک پر خوځول

https://www.humanitarianresponse.info/en/system/files/documents/files/afg_2016_flash_appeal_0.pdf (Accessed on 24 September 2016).

18. Samayil-al-Washula of UNICEF; June 2015, in Tolo News; <http://www.tolonews.com/en/afghanistan/20053-three-million-children-at-risk-in-afghanistan> (Accessed 25 September 2016).

19. the Stakes are High for Afghan Children; The Swedish Committee for Afghanistan; 2016. - په زده کړو د پراختیا بریالوي

توانموندنې چاپېريال د مدني ټولنې لپاره:

يوآخي په يو مساعده چاپېريال کې د افغان مدني ټولنې په افغانستان د سولې او پر مختګ يو اغيزمن ملګري کېدای شي. مونږ د ملي يووالي حکومت د مدني ټولنې ګډې کاري ډلې سره د همکاري يو تړون او د مختلفو ملي پروسو په ترڅ کې د ملي يووالي حکومت مشرانو او د مدني ټولنې د غړو تر منځ غونډو درناوي کو.

په هر حال داسې ښکاري چې مدني ټولنې په اوسني چاپېريال کې اوس هم د ننگونو سره مل وي او دا يوآخي تر څه حده د هغوي د فعاليتونو ملاتړ دي.²⁰ ددې لامل فساد دي او د دولت او مدني ټولنې تر مينځ تخنیکي برخه کې د مهارتونو کمښت دي او همدارنګه دکمزوري متقابل عمل دي، د قانون د حاکميت نيمګړتياوي، تمویل ته ډير لاس رسي او د نړيوالو مرستندويانو د هڅونکي د پالسي لومړيتوبونه دي.²¹ معلوماتو ته د قانون د لاس رسي او خپلواکي د عملي کيدو سره سره مدني ټولنه او رسني لا تراوسه ډاډمن معلومات څخه بې برخي دي.

په داسې حال کې چې د پالسي د طرحي او تطبيق د افغانستان ملکي خدمتونو د زياتوالي ظرفيت منو، موږ د ملي بوديجي د اجرا ناکامي او ددې اغيزي په اړه اندېښمن يو، موږ د مدني ټولنې سازمانونو د سيکتوري او غير حکومتي موسسې په خدمت وړاندې کولو کې باوري يو، زموږ ارتجاعي دولتي سيستم او لري پرتو ټولنو ته لاس رسي زموږه ارزښتناکه شتمني ده. او دولت دي دا اومني. د ملي يووالي حکومت بايد د مدني ټولنې د مفکورو تنوع قدر وکړي، نه چې د يووالي لټون وکړي. هغوی بايد د ANPDF او NPP پيچلې موضوع لپاره د ساده حل تمه و نه کړي. مدني ټولنې بايد دواړو مالي او تخنیکي برخو کې ملاتړ شي تر څو د همغږي د ګټور ميکانيزم منځ ته راوړي او د معلوماتو او تخصص په تبادله کې ښه رول ولري.

مدني فضا او اغيزمن مدني ټولنه په امنيت او د مرستو په دوام پورې اړه لري. په مدني ټولنو، بشري حقوق فعاليتو او د رسنيو کارکونکو باندې د وسله والو مخالفينو ډلو او جنايتکارانو لخوا بريدونو ډير خلک له منځه يوري او ددې اغيزمني يې کمه کړې ده، متاسفانه! داسې قضیې په دوامداره توګه د قانون د پلي کونکو ادارو لخوا د پامه غورځول کيږي او ترډې هيڅ جنايتکار نه دي محاکمه شوي له بلې خوا، د مدني ټولنې د نړيوالو مالي ملاتړ چټک کموالي ليدلې، بوديجي مرسته کمه شوې او زياتي ژمن شوي. موږ اندېښمن يو چې د نړيوالې مدني ټولنې تمویل شوي پروژې په په سيمه کې موجود مدني ټولنو او نادولتي مؤسسو ته نه رسيزي، او يو شمېر سازمانونو نه شی کولی چې خپل بيروکراتيکي معيارونو پوره کړي.

وړاندیزونه:

1. د مدني فضا حفاظت دی وچې د تخنیکي او مالي مرستو په شکل کې له د مدني ټولنې سازمانونو سره او د راپور ورکولو او اداري شرايطو په کمه ولو، او د داخلي څارنې او ارزونې د ميکانيزمونو د لوړولو په ذريعه.
2. مدني ټولنې فعالين بايد د خپلو مشروع کارنو کې د لاسوهنې څخه خوندي کړي او بايد د دواړو د تفاهم او د بشري پاني د نړيوال قانون او ملي قوانينو له لارې وشي.
3. معلوماتو ته د لاس رسي قانون پلي کړي او د مدني ټولنو، بشري حقوقو، رسنيو کارکونکو په خاصه توګه د ښځينه وو پر خلاف جنايتکارانو ته جزا ورکړي.
4. په وخت او باوري معلومات ورکړي او مدني ټولنې ته مالي مرسته ورکړي تر څو وکوي شي BCA ژمني څنګه تطبيق کيږي.
5. د ملي يووالي حکومت او د مدني ټولنو تر مينځ د معلوماتو او تخصص سيستماتيک جريان په خاصه توګه په ولايتي کچه منځ ته راوړي.

شاملونکي او دوامداره پرمختګ:

د افغانستان د مالي وزارت او نړيوال بانک د مخي، په افغانستان کې اقتصادي وده د ۲۰۱۴ څخه کمه ده. د ۲۰۱۶-۲۰۱۹، اقتصادي پيش ګوټي په وينا د افغانستان اقتصادي وده د ۱،۹% - ۳% شاوخوا ويل کړی.²² دغه کچه د ځوانانو هر کال د کار بازار سره يو ځای کيدو په ثبث ناموزون ده. او د خلکو

²⁰ Altai Consulting for the Afghanistan Institute for Civil Society; September 2016. د په افغانستان کې د مدني ټولنې د توانموندنې چاپېريال حالت

²¹ Ibid.

²² World Bank د افغانستان د پراختيا تازه معلومات: د افغانستان د ولسي د مرستو د مشر بادونو سپور؛

<http://www.worldbank.org/en/news/feature/2016/04/20/afghanistan-development-update-afghanistan-riding-into-the-headwinds-of-lower-aid>

(Accessed 25 September 2016).

په عوایدو او د ژوند په معیارونو به ټیټه اغیزه ولري. د ملي یوالي حکومت باید روښانه اوزردمهاله پلانونه او ژمني وړاندې کړي کوم چې زیات کاري فرصتونه رامنځته کړي. او دا به په خصوصي سکتور کې د پانګونې د فرصتونو زیاتوالي پرته ناممکن وي.

د کافي زیربناو نه شتون، د طبعي منابعو د استخراج او د حقوقي ملاتړ کموالي د یو دوامداره اقتصادي ودې اساسي نګونې دي. په سیمه ایزو سوداګري تړون په پلي کولو کې ځنډ ترانزېټي ستونزې ایجادوي چې د منځني او اوږدمهاله اقتصادي پرمختګونو ته لوي ځنډ ګرځي.

وړاندیزونه:

1. د اوبو د مدیریت په برخه کې یو ښه او ګټور مدیریتي سیستم رامنځته کړي تر څو کورني او بهرني اوبو مدیریت وکړي. او د اوبو داخلي سیستم باید د اوبو سرچینې په داسې توګه مدیریت کړي چې اوبو لګولو پیاوړي کړو او ترینه بریښنا تولید کړو.
2. په کرنه کې پانګې اچونې په شمول یو داسې د اوبو لګولو سیستم چې کولای شي د کرنیزو د ځمکو د کال ټولو فصلونو تولید لا ښه کړي، داسې سورګورونه جوړ کړي چې بزګران وکولای شي چې د خپل لنډ ژوند تولیدات زیرمه کړي، او
3. باید د کروندګرو لپاره د هرې تخنیکونو او بازار سره تړاو زمینه برابره کړي.

۲. دوهمه ضمیمه:

د افغانستان په اړه د بروکسل کانفرانس لپاره د افغان او نړیوالې مدني ټولنې کاغذي ترکیب:

لنډیز:

د افغانستان حکومت، نړیواله ټولنه او مدني ټولنه د افغانستان د پرمختګ او د خپلو وګړو سلامتي د ښه والي په برخه کې د ډارونکو ښکونو سره مخ دي، نو افغان او نړیوالې مدني ټولنې لاندې وړاندیزونه پیشنهاد کړي دي:

- دا باید د متقابل احترام، همکاري او ملاتړ سره ترسره شي.
- د افغانستان حکومت باید د ژمنو قوانین، کنوانسیون او ننواتی تړونونه مراعت کړي.
- د اوږدې مودې نړیوال ملاتړ د اصلاحاتو د پلي کولو په شرط سره اوږد مهاله پروګرامونو ته دوام ورکوي.
- د ملي او نړیوالوې مدني ټولنې د رول اهمیت د ومنل شې او اسانه کړی شي.

موخه:

دغه پاڼه هغه مهم نظریات او سپارښتې راځلي چې افغان او نړیوالو مدني ټولنې ادارو د افغانستان په اړه په اکتوبر ۲۰۱۶ د بروکسل کانفرانس BCA لپاره چمتو کړي وه (د زیاتو معلوماتو لپاره ضمیمې ته مراجعه وکړي). دا یو نړیوال کانفرانس وه چې د افغانستان اسلامي جمهوري دولت او اروپايي اتحادي یې په ګډه کورښتوب وکړو په دې کې د افغان حکومت په لندن کې د ۲۰۱۶ اخري کانفرانس څخه وروسته د اصلاحاتو د تطبیق په واسطه څومره لاسته راوړنې کړي به خلاصه کوي او بېسپنه ورکونکي به د هیواد سره د مالي مرستې ژمنه وکړي.

د دې ترکیبې پانې موخه داده چې د کانفرانس په ترڅ کې او وروسته با خبرې بحث وکړي.

زمینه:

BCA د بدلون د لسیزې ۲۰۱۴ نه تر ۲۰۲۴، په اول دوه کالو واقع کېږي، چې جنګي ځواکونو اکثریت برخه وتلي او پر ځای چې د ملي یووالي حکومت شته. د افغانستان مدني ټولنې څخه غوښتنه وشوه چې د ۱۰ استازو څخه ۲ غوره کړي تر څو په اساسي کانفرانس خبرې وکړي، او د پیاوړو ښځو او سوکاله افغانستان کې به ونډه واخلي. هغوی به د دې فرصت هم ولری چې د افغانستان او مرستندویه حکومتونو څخه د مهمو نړیوالو تصمیم نیونکو، او نړیوالو ادارو سره وګورئ.

BCA ته په تیاري کې، دافغان حکومت د افغانستان دسولي او پراختیا ملي کاري چوکاټ ANPDF طرحه جوړه کړی. دا یو ستراتیژیک پلان دي چې د ۲۰۱۷ څخه ۲۰۲۱ پوري دوام کوي، تر څو د ځان بیسپاتوب تر لاسه کړي او دې نقلونو د تبصیرو لپاره ویشل کېږي چې مدني ټولنې هم شاملوي. دغه سند د افغانستان په امنیت، سیاست او اقتصاد او د امنیت او پراختیا په ګډوډي انتقالی اغیزه ښايي، د څو لسیزو جګړې او په نفوس کې د زیاتید وروسته په شمول د ۲۰۵ میلیونو معیوبینو او سلنو افغانانو مهاجرین هره ورځ د جولای ۲۰۱۶ نه را په دیخوا پاکستان څخه راستنېږي. دا د امنیت، فساد، جنایت او بي روزګاری ورسره د زیانمنې چې افغانستان یې طبعي پېښو ته لري ننگوني بیانوني، په پراخه کچه فقر، د قومونو تر مینځ کسري کرښې او ښاري مقابل کلیوالي د ښځو د رول په اړه مختلف نظرونه دي. د زده کړې او روغتیايي خدمتونو کې تناقض دا ټول هغه عوامل دي چې د اتباعو ناراضیت پیداکوي.

دغه سند ټینګار کوي چې د افغانستان دولت د سولي بهیر او شخړو ته یو سیاسي حل پیدا کولو په پروسه کې ژوره پانګو کړي ده، چې دولت حساب ورکونه کې زیاتوالي ته ژمن دي او د نارینه وو پر بنسټ ښځینه وو مربوط شافعونه ډیر ناوړه دي، دې د پلي کیدو موخه داده چې زموږ د اقتصادي ستراتیژي د ثمرې څخه د افغانستان نارینه او ښځینه په مساویانه توګه برخمن شي.

مشورې:

د افغانستان په بيلابيلو ښارونو او ولايتونو کې د امنيتي ځنډونو پرته د افغان مدني ټولنې فعاليتو سره د دسروي او تمرکز ډلې په واسطه د BCA ته چمتو کولو په خاطر سلا مشورې شوي دي. د افغان مدني ټولنې کاري شبکې د اګسټ په ترڅ کې تنظيم کړو او بيا يې په کابل کې د ډيسمبر په لومړيو کې ملي کانفرانس د دوو ورځو لپاره راوغوښت د BCA لپاره د وړانديزونه او مهم پيغامونه چمتو کولو لپاره. افغان او نړيوالو مدني ټولنو غړو په بيلابيلو موضوعاتو سلا مشورې لپاره په ملي او ولايتي کچه د خبرو اترو زمينه برابره کړه، تر څو د پانې په چمتو کولو همکاري وکړي. پانې په ګډه جوړونه او تصويبونه او کشفونو او سپارښتنو د ثبات څرګندونه په دې معني ده چې دا ترکيب پانه په ټوليزه توګه د ملي او نړيوالو مدني ټولنو د نظرونو په ګډه استازيتوب کوي.

پانې:

په ۲۰۱۴ کې د افغانستان په اړه د لندن کانفرانس څخه تر دې دمه پرمختګونه:

مدني ټولنې هغه مثبت لاس ته راوړني ته هر کلي کوي چې د افغانستان حکومت نړيوالو ټولنو او مدني ټولنو لاسته راوړي دي، دلته به دا مناسبه وي چې د خو کلیمه اضافه کړو، د ډيرو لپاره دا نا مناسبه وي چې هغه پرمختګونه چې د دريو ملګرو يواځې او په افغان دولت سره په ګډه د هڅو په نتيجه کې لاس ته راغلي، وپېژني.

په دې پانو کې د لاس ته راوړنو مثالونه:

- د طبيعي پيښو د اغيز کمې او د غښتلي مقاومت پرمختګ
- د فساد سره د مبارزې د اصلاحاتو يو لړ ژمني او شفافيت او حساب ورکولو زيات والي
- د لګښت او بودجې پلان د NAP ۱۳۲۵ لپاره
- د افغانستان خوځنده رسنۍ
- د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کميسون او د دولت په ګډه داسې پالسي غوره کول چې د بشري حقونو څخه سرغړاونې مسایل حل او فصل کړي
- په افغانستان کې د مدني ټولنې په عملياتي چاپېريال کې يو څه ښه والي
- د مدني ټولنو سازمانونو د همغږۍ او شبکو د جوړېدو زياتوالی

د اتو سيمه ايزو وندوالو ډله ايزو خبرو اترو کوم چې د مدني ټولنې کاري کمټې لخوا منظم شوي هم څه مثبت پرمختګونه په پام کې ونیول کوم چې لاندي دي:

- زيربناوو، او خدمتونو، او د اوبو بندونو، سرکونو او د اوبو د برابرولو ترميم او جوړول او د چاربهار بندر جوړونه او د هرات سره نور ښارونه وصل کول
- د مدني ټولنو د پراختيا او په ادارو کې د ښځينه وو ونډه
- د دولت او مدني ټولنو سازمانونو تر مينځ د همغږي ښه والي
- پر بل زون کې د زراعت د وزارت او د ملي پيوستون د پروګرامونو لاسته راوړنې. (۵). او د مالي پر سيستم کې ښه والی

- په اداري فساد کې کمښت
- د حقونو په اړه لوړ عامه پوهاوي په خاصه توګه په ښځينه وو کې. او په تعليم، سياست، سپورت او د پوليسو ځواکونه کې د ښځينه وو او ځوانانو لارزياته ونډه اخيستنه

سوله او امنيت:

په دې موافقه شته چې په افغانستان کې امنیت ډیر زیات خراب شوی دي، او دې ته حل پیدا کول زموږ د لومړیتوبونو څخه دي تر څو د افغانستان او د اتباعو آینده خوندي کړو. نا امنی نه یواځې نارینه بلکې ښځینه او ماشومان او د هغوی کارنو په خطر کې واقع کوي بلکې د هیواد زیربناوې تخریبوي، د سرمایه گذاري مخه نسی د ترقی او پرمختګ په وړاندې یو خنډ دي، فساد ته وده ورکوي او د خلکو د بې ځایه کولو سبب ګرځي. دا په نهایت کې اړینه ده چې لوی لاري او پولې خوندي وساتو، بې قانونه وسله وال او ملیشا بې وسلې کړو، او تر څنګ یې اردو او پولیس لا پیاوړي کړو.

پولیسو او مسلح ځواکونو ته باید د ظرفیت د لوړېدو او روزنه ورکړل شي، په شمول د بشر پالنې د نړیوال قانون او اصول چې د غیر دولتي موسسو او مدني ټولنو د سازمانونو د بې طرفي، بې پرې او د خپلواکي له خوا ټاکنه شوي دي باید چې په ملکي وګړو د بریدونو د مسؤل کسانو تعقیب او تحقیق وشي.

د سولې یو جامع پلان باید جوړ شي چې په کې ملي خبري اترې او رسمیت شامل وي تر څو وپوهیږو چې د تیرو بې عدالتیو د حل ناکامي جګړې ته لمن وهي، یو داسې د امن کلتور رامنځته کړي چې په کې پخولاینه، باوروغونه او انقالي او ترمیم عدالت وجود ولري او د جنایتکارانو لپاره په کې هېڅ ښځه نه وي، ددې سره سره د موجوده ادارو د رول تغیه کول او امن د بهیر د پروسې ملاتړ کول د دایمي امنیت یواځې لار ده.

نارینه او ښځې دواړه دا احساس کوي چې د امن په پروسه کې د ښځو شمولیت د انساني حقوقو او برابروالي د خوندي ساتلو ډیر مهم دي. ملي عمل پلان د UNSCR ۱۳۲۵ او ملي عمل پلان د افغانستان د ښځو لپاره باید عملي شي. ښځې باید د سولې د بهیر په ټولو اړخونو د ملي ولایتونو او ولسوالیو په کچه او د رتبه په هره سطحه ګډون وکړي، دوي باید روزني او د ظرفیت پراختیا ته مساوي لاس رسي ولري او د ستونزو د تحلیل د خبرو اترو او دفاعي برخه کې فعاله ونډه واخلي.

د مدني ټولنو سازمانونو څخه کمه استفاده کېږي، دوي د سولې د تامینونو، د ټولنو او اړتیا وړ تجربو او مهارتونو ته لاس رسي لري. تر څو د یو تلپاتې سولې په تامین کې یو مهمه نقش ولري، باید سولې په بهیر کې د مدني ټولنې د ښکېلتیا لپاره یو عمل پلان وجود ولري. (۱)

د وګړو حقوق او ساتنه:

یوه دوامداره سوله باید د ملکي کسانو د ساتنې او د ټولو اتباعو د حقونو لپاره احترام ولري. فزیکي او یا لفظي بریدونه د نسل او مذهبي توپیرونه په بنیاد او یا هغه موخه د رسنیو د غرو د سکوت د دې وړتیا لري چې جګړا زیاتې کړي او دولت کمزوري. د افغانستان د اساسي قانون ۲۲ مادې ته اړتیا لري چې د افغانستان د اتباعو تر منځ د تبعیض او امتیاز هر ډول منع شي. د افغانستان اتباع، نارینه او ښځې، د قانون په وړاندې مساوي حقوق او وایب لري.

افغانستان دا ژنېوا د بشر د حقوقو کنوانسیون او ورپسې اضافي پروتوکولونو او تړونو (لکه د ماشوم او د معيوبينو حقونو، د ښځو په وړاندې د تبعیض د ټولو ډولونو د له منځه وړلو او د اقتصادي، ټولنیزو او کلتوري حقوقو) لاسلیک کړي دي. (۲). د شکنجې په وړاندې کنوانسیون کې د اختیاري پروتوکول تصویب، د شکنجې په اړه د قانون د مسودې وړاندې کونه او د شکنجې د ملي کارې پلان تطبیق اوس هم په تمه ده او د نړیوالو تړون مکفېتونه د داخلي قوانینو د همغږیتوب ته اوسه ترسره شي. که څه هم دا د کنوانسیونونو له خوا د اړتیا وړل ده د افغانستان پرله پسې حکومتونو هېڅ اقدامات ندی اخیستی چې په سیستماتیک ډول دا کار وکړي.

له ۲۰۰۶ کال راهیسې ملګرو ملتونو د غړو هېوادونو د بشري حقونو د اسنادو بیا کتنه کړې او ۳۷۷ وړاندیزونه د افغانستان د ریکارډ د دوه کتنې [3] له امله راغلې. ده اندیښنه ده چې د افغانستان د ملي سولې او پراختیا چوکاټ، ۲۰۱۷ کال تر ۲۰۲۱ (ANPDF) د بشري حقونو ته هاغه اهمیت نه ورکوي کم چې دا باید په افغانستان کې د روانو حالاتو کې وکړي. دا وایي، چې د قانون په وړاندې برابرۍ به پوه شي او د بشري حقونو د ساتنې او د ښځو په وړاندې د تاوتریخوالي مبارزې لپاره جدي ګامونه اخلي، خو دا نه وي چې څنګه او څه وخت.

د افغانستان خلک په مختلفو لاروچارو ساتنې ته اړتیا لري، کم چې د دغو اقداماتو د پلي کولو له خوا څخه برخمن شي. د "۲۰۰۹ کال د شمېرنه پیل راهیسې یو شمیره ملکي تلفات شوي، چې په د ۲۰۱۵ کال په لومړیو شپږو میاشتو کې ۵۱۶۶ ثبت وژل شوي او یا معیوب شوي، چې تقریباً یو دریم پکې ماشومان وو" [4] او په ۲۰۱۵ کال کې د ښځو په د تلفاتو کې ۳۷٪ زیاتوالی وه [5]. افغانستان د مرستندوی کارکوونکو لپاره د نړۍ تر ټولو خطرناک ځایونو څخه یو دي، د ۲۰۱۵ کال د جنورۍ راهیسې ۴۹ غیر دولتي کارکوونکو وژل شوي، ۳۸ تنه ټپیان او ۳۰ تښتول شوي دي. [6]

د قومي او مذهبي اقلیتونو او د بشر د حقونو د مدافعینو ته برید شوي دي. آسانتیاوې لکه د روغتیايي مرکزونو په ښځه شوي دي، دا ځکه چې دوی کله ناکله د ټاکنو مرکزونو پطور استعمال شوي دي. دا دواړه هغه کسان متاثره کوي چې کم د مرکز نه استفادې کوي او هغه چې په هغوی کې کار کوي. ښوونځي

هم په نښه شوي دي، گواښونو او ډارول ډیر شوي دي چې له امله ښوونځیو تړل شوي او د ډېرو زده کوونکو ته د پوهنې خنډ سره. په داسې حال کې د رسنیو ډیر خوځنده او څخه لږ سانسور ده او نور په کې د سیمې د آزاد بیان په خطر کې ده. خبریالان د برید تابع دي او غچ له ډاره، له راپورونو سره سم په زیاتیدونکي خپل رپوټونه سانسور کوي.

نږدې د څلورو لسیزو جگړه په یو ناورین مساعدو هېواد کې د وچکالۍ زیان منونکو او طبیعي منابعو تخریباتو او د پایداری استعمالېږي. دا وړاندوینه چې د نور هم خراب شي سترګه چې هواي بدلون د نورو شدید هوا دځپي او د پایلو کمولو لپاره د پېښو خطرونو د کمولو د ټولنې په کچه ته اړتیا لري، او هواي بدلون تطابق او منابع ددغو تمویل لپاره.

د ۲۰۱۵ تر پایه په افغانستان کې د ۱،۲ میلیونه داخلي خلک بې ځایه شوي (IDPs) او د هغوی ډېر ماشومان به ژمي کې د پاتې کېدو ستونزه لري. هغوي ۱۰۰،۰۰۰ کډوالو سره یوځای شوي دي کم چې له پاکستان څخه له جولای نه تر سپتمبر د ۲۰۱۶ کال کې راستوان شوي او په سلګونو هر ورځ رارسېږي. د ټول هېواد په اوسني نفوس کې د خوارځواکۍ خطر دي. افغانستان د پنځو کلو د لاندې ماشومانو کې د قد ودرېدو تر ټولو لوړه کچه لري [7] او په نړۍ کې د پنځو کلونو د لاندې په ماشومانو کې د مړینې دوهم لوړه کچه لري [8].

په افغانستان کې یوه مهمه اداره چې یادونه یې د BCA لپاره د ډیرو چمتو پانو کې، او همدارنګه په ډله ایزو خبرو اترو کې لکه یو حیاتي ارګان پطور شوي ده، د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کمیسیون دی. د دې ۲۰۰۲ کال له پیل راهیسې دا د بشر د حقوقو "لوړوالي، ساتنې او مراقبت لپاره او د بشري حقونو د سرغړونو پلټنې لپاره وقف شوي دي [9]. خو د تېر حکومت پر مهال ځینو کمیشنرانو د رخصتیدو او د نورو د ټاکلو او د یو شمېر احترام کمیشنرانو د اوسني حکومت ته تلل وېجاړونکي فکر کېږي.

حکومتداری او اداري فساد:

د ابتدای ښې حکومتداری او اداري فساد پر ضد د افغانستان حکومت د سمون اجندا ته هرکلی وایو خو تر هغه چې پلي دا وېره شته چې د کمزوري حکومتداری سره تړاو شکایتونو او اداري فساد به دوامدار د جګړې عوامل وي، او د خلکو باندې به اثر اچوي چې د ترهګري سره یوځای شي او د تیار خلکو د سولې بهیر ملاتړ محدودوي.

د دولت د جوړولو اړتیا باید د هغه د اوسنۍ اړتیاوې پوره او د افغانستان د اتباعو د حقوقو د پوره کولو سره په توازن وي؛ مدني ټولنې په دواړو پروسو کې یو مهمه کردار لري کم چې یووالی ټولنیز او مخکښ. د اتباعو د منشور موخو باید پوه شي او هلته باید د برابرولو مساوات وي او د خلکو لپاره د ټولنیز عدالت چې له بشری بیرنیو مرستو او طبیعي پېښو خطر سره مخامخ دي، که بې ځایه شویو او یا د راستنیدونکو، او زیانمنونکو ځکه د معلولیت یا د یو اقلیت غړیتوب.

د افغانستان حکومت باید د حکومتداری د ښه والي او د فساد پر ضد مبارزې لپاره د خپلو هڅو ته دوام ورکړي. د افغانستان حکومت باید د ملګرو ملتونو د فساد په اړه کنوانسیون تر لاسلیک وکړي، د یوې خپلواکې د فساد ضد کمیسیون باید جوړ شي، د موجودو ارګانونو د رول روښانه وشي، قوانین باید پیاوړي او مجرمین باید محاکمه شي. باید د حکومت د قراردادونو او د تدارکاتو د پروسې، د امنیت د سکتور په شمول، د مالیو او ګمرکونو، د استخراجي صنعت او د سوداګرۍ د چاپیریال په اړه د معلوماتو د برابرولو له لارې شفافیت ترسره شي. د وړتیا پر بنسټ ټاکنې باید معرفي شي همدارنګه د زده کړو زمینه برابره شي او په دولتي پوستونو کې د ښځو د ټاکلو له لارې د اړوندو کسانو صلاحیت بهتره شي. د دغو اقداماتو د بریالیتوب لپاره د قضا سالمیت او خپلواکۍ او د عدالت ته لاسرسۍ لازمی ده.

هغه نظریې چې په پانې کې څرګند دي هغه د مدني ټولنې د ډله ایزو خبرو اترو ده نظري سره سمون لري. ښه حکومتداری، د اصلاحاتو او د فساد ضد هڅو، د قانون حاکمیت د مساوي استعمالول، او د عدلي تعقیب، له ده نړیوالو کنوانسیونونو سره سمون، شفافیت او حساب ورکول د ولایتونو مدني ټولنې ته هاغونه مهم ده سومره چې کابل کې. نو هم د ټاکنو او کمپیوټري تذکرو ورکول او د مرکزي حکومت او د سیمه مشرانو تر منځ زیات ښکېلتیا.

هغه کسان چې په بحث کې برخه اخلي د نړیوالو اغېزم پراختیایي مرستو د دوام هیله کړی او د سولې د جوړولو، مدني ټولنې او په ځانګړې توګه د ښځو او ځوانانو د رول لپاره د مرستې یادونه کړي. دموکراتیکې ادارو د پیاوړتیا په پشمول د ټاکنو خپلواک کمیسیون او د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کمیسیون لپاره مرسته وه. په دوو سیمو کې د نشه یي توکو ستونزه د منځه وړلو لپاره مهم و. د سیمه ییزو وړاندیزونو په دغو ډله ایزو خبرو اترو کې وار وار د مدني ټولنې د کردار په اهمیت رڼا واچوله. د افغان کلتور او ټولنې لپاره هم د مرستې غوښتنه شوي چې د لرغونو آثارو بیا رغونې او د ساتنې او د

ورزش اسانتياوې او لوبغالو د جوړولو له لارې ورکړل شي. دا، له مدني ټولنې سره په ګډه کولای شي ټولنيز پيوستون جوړ کړي کم ته چې افغانستان اړتيا لري.

اقتصاد:

د افغانستان دولت په ANPDF کې، خپل پنځه کلن ستراتيژيک پلان جوړ کړي چې په تېرو ۳ کلونو کې د کورني ودې د کموالي شرایطو له امره د خپل ځان د بسپاتوب په ترالسه کړي. نږدې ۴۰ فیصد نفوس (د سیمه ییز توپيرونه سره) فقر د خط لاندې ژوند کوي او ۴۰۰،۰۰۰ ځوانان، نارینه، ښځې او معيوبين، د دندې او روزنې له اړتیا لوجه هر کال مارکیټ ته راځي. د افغانستان د دولت موخه دا ده چې ۵٪ د ودې کچه تر لاسه کړي او د پرمختیايي بودجې له ۱۰-۱۵٪ ته زیات کړي او د شوکو، سړي تښتونو او د غیرقانوني نیولو کاروبار موانع لرې کړي.

بغیر له د عایداتو تولید زیاتوالي دغه اهدافونه به پوره نه شي. د شرکت د چاپیریال ښه کولو لپاره دا سپارښتنه دا چې د افغانستان دولت د مالي حساب د معلوماتو اتوماتي تبادله معیار لاسلیک او پلي وکړي [۱۰]، (د کورني مالیه د عوایدو شفافیت په تړاو)، چې د افغانستان حکومت به د ګمرکي خدماتو اصلاح د ګمرکونو د نړیوال سازمان (WCO) د آروشا اعالمیې کې ټاکل شوي اصولو سره په سمون کې او د خلکو لپاره حاضر کې.

بغیر له د عایداتو تولید زیاتوالي دغه اهدافونه به پوره نه شي. د شرکت د چاپیریال ښه کولو لپاره دا سپارښتنه دا چې د افغانستان دولت د مالي حساب د معلوماتو اتوماتي تبادله معیار لاسلیک او پلي وکړي [۱۰]، (د کورني مالیه د عوایدو شفافیت په تړاو)، چې د افغانستان حکومت به د ګمرکي خدماتو اصلاح د ګمرکونو د نړیوال سازمان (WCO) د آروشا اعالمیې کې ټاکل شوي اصولو سره په سمون کې او د خلکو لپاره حاضر کې. د افغانستان حکومت هم باید د سوداګرۍ نړیوال سازمان (WTO) ته د خپلو ژمني ترسره کړي د قانون بیاژمنتیل او پلي کول، مقرراتو او عملونه چې د WTO پسي بستي له مخې کوم کارونه لازمي دي.

په افغانستان کې د طبیعي منابعو استخراج د عوایدو عمده سرچینه وړتیا لري خو تر څو چې په سمه توګه اداره همدارنګه د فساد او د جګړې سرچینه هم کیدلای شي. د افغانستان دولت خپل ځان (د می په ۲۰۱۶ کال د لندن د فساد ضد غونډه کې) د دې سکتور لپاره اصلاحاتو ته ژمن کړي، او له نړیوالې ټولنې څخه وغوښتل چې د مادي او تخنیکي مرسته برابر کړي، خو دا به وخته وي چې دولت په پراخه پیمانه د استخراج شروع و کړی تر هغه چې دا په خپل ځای وي. د افغانستان حکومت، د نړیوالې ټولنې په مرستې، باید د استخراجي صنعت د اړوند قانون تعدیل کړي چې د ټولو قراردادونو یو ډیټابیس خپرونه ته اړتیا لری او ډیپیسو د تولید معلومات او د EITI اعتبار تر لاسه کړي، ده دي ډاډ وشي چې د ټولنوته د قانونی عوایدو او استخراج څخه د ګټې یوه برخه تر لاسه شي.

د سوداګرۍ لرونکي پرمختیا پروګرامونه، چې ډیرو مثالونه یې نادلتي موسسو له خوا پرمخ دي، هم کولای شي عواید زیات کړي. کوچنیو بزګرانو او نورو تولیدونکو سره د ملګرتیا د نارینه او ښځو لپاره د اشتغال رامنځته کړي. د کوچنیو او منځنیو شپږکتونو (SMEs) د خلکو په ژوند یو لوی بدلون کولای شي او کله چې ده د مناسب کاري شرایطو او ټولنیز خوندیتوب سره یوځای (او هاغه کسانو ته چې معلولیت لرونکي دي د کار سهمي ورکول، نه یوازې د جګړې ټپیانو ته) نابرابرۍ کمولې شي او په د غزبت د کمولو کې یو مهم کردار لري.

مخصوصو ډله ایزو خبرو اترو په دي ټینګار وکړ چې څنګه په ځینو سیمو کې د اقتصادي حالت په خرابېدو شوي دي او د برېښنا، سړکونو، فابریکو او بندونو د خاص غوښتنه کړي کوم چې د اقتصاد د لید بدلون او دکار زمینه برابري په دوو سیمو کې د غیر قانوني نشه یي توکو په صنعت کې د کموالي غوښتنه کړي. خلک په ځانګړې توګه هیله من دي چې د ځوانانو، ښځو، او د معلولیت لرونکو لپاره کارونه به برابر شي، د کرنې او مالدارۍ او لاسي صنایعو د دودیز صنعت سره د ښه بازار موندولو مرسته وکړه شي.

د روغتیا، پوهنې، کرنې او د معیشت پراختیا:

د خلکو بنیادي ضروریات پوره کړل شي او د ولایتي مدني ټولنو غړو د اساسی روغتیايي خدمتونو، زده کړو او ټولنیزو خدمتونو ته د لاسرسۍ په اهمیت ټینګار وکړ. د اوږدې مودې د پانګونې ته اړتیا ده چې پاکو اوبو، روغتیايي خدمتونو، پوهنې، کرنې او معیشت برابر کړي په ځانګړې توګه د ځوانانو لپاره، او د زیان منونکو او هغه کسان چې په اضطراري حالاتو کې دي، په شمول د کډوالو، کډوال او د داخلي بی ځایه شوي خلکو (IDPs) ته مرستې برابروي. پوهنې د برابرولو، روغتیايي خدمتونه او زراعت باید د تخنیکي مرستې، د کارکوونکو روزنه، او د ښځو د کار څخه اسفاده واخلې. هلته باید د خدمتونو انتقال د حکومت له خوا د وړاندې وي، خو تر هغه چې دا ممکنه وي ده نادلتي موسسو او د مدني ټولنو د بشري او پرمختیايي کارکوونکو ته باید

د سرچينو تر لاسه کړي چې د هغوی برابر کړي او د حکومت د برابرولو د يو آرام انتقال لپاره کار ته دوام ورکړي. په اوسني خدمتونو کې خلایو دي او هلته باید د روغتیا، تغذی، د خوراکي توکو امنیت، د اوبو، پاکوالی او حفظ الصحې د خلکو د اړتیاوو د يو جامع نقشه وي.

روغتیا:

يو ملت په کچه پروژې د کوم هدف چې د ملی روغتيايي سیستم د پیاوړتیا (د صحت لپاره په ليرېد کې روغتیا د سیستم د پیاوړتیا) د ۲۰۱۳ کال د فبروري کې تصویب شو. خو، د دي بودیجې ناوخته تر لاسه شوی او که څه هم د ماشوم د مړینې کې ځینې پرمختګ شوي خو نورو روغتیا او تغذیې شاخصونو کې تمایل بڅښونکی نه دي. واکسینونه په ځینو سیمو کې له خطرې ډکه تیټ دی او د مخنیوي خدمتونو ته مهم اړتیا ده.

دغه ټکی چې په ولایتي ډله ایزو خبرو اترو کې یاد شو چې تاسې د پیسو ته اړتیا لري چې ښې درملنې لپاره کابل او یا بهر افغانستان ته لاړ شي او یا تاسو ته ده دي بغیر لاړ شي، نو ولایتونو کې باید کلینیکونه او روغتونونه جوړ شي.

پوهنه:

پوهنې یو اساسي بشري حق دی، خو د دې برخه کې د نړیوالې ټولنې د سخاوتمندانه مرستو باوجود افغانستان په سیمه کې د بې سوادۍ لوړه کچه لری. د پوهنې د وزارت د وینا له مخې ښوونځي څخه د خارجولو کچه ځانګړي ډول د نجونو په منځ کې لوړه ده، او د ملي بودیجې یوازې ۳،۷٪ د پوهنې باندې صرف کیوي کله چې یونسکو سپارښتنه کوي چې دا باید لږ تر لږه ۶٪ وي. دا داندېښنه څرګنده کیږي چې لاسته راوړنې به د امنیتي حالت خرابیدو لوجه له لاسه ورکړي. د UNAMA په وینا په کال ۲۰۱۵ کې په ښوونځیو، ودانیو یا د پرسونل باندې د بریدونو کې ۸۶٪ ډیروالۍ وه، زیربنا او تجهیزاتو بېوزله دي، او په کلیوالو سیمو کې یوازې نیمایي ماشومان ښوونځیو ته زی. داسې اټکل کیږي چې ۵۱٪ ماشومان چې ښوونځیو زی هم د ماشومانو د کار کې دخپل دي. ځینې ښوونځي تر څلورو دورو کار کوي او ماشومانو ته د ورځې ۲ ساعته درس ورکوي. ۹۵٪ څخه زیات معلولیت او د خاصو اړتیاوو لرونکو ماشومان ښوونځیو ته لاسرسی نه لري.

په افغانستان کې یوازې ۳۵٪ ښځې ښوونکو دي او په کلیوالو سیمو کې ډیر لږ شتون لري. دا شمیره لوړه کولو لپاره د ټولو ښوونکو ۱۲ صنف زده کړي د اړتیا راکښته کي او دا به د انجلۍ زده کوونکو لپاره لاسرسي زیاته کړي څنډه چې د پوهنې ځایي شوراګانو او د ټولنې استازو سره ده کار لامله. د نړیوال بانک وړاندیز کوي چې باید د بالغانو د زده کړې ته لومړیتوب ورکړل شي او دا به د افراطیت کمولو، ښځو د پیاوړتیا او د اقتصاد په پراختیا کې مرسته وکړي.

د پوهنې وزارت هم جامع او ماشوم دوستانه پالیسي جوړه کړي چې ده یو عملي پلان او ورپسې د پلي کولو ته اړتیا لری. په ولایتي ډله ایزو خبرو اترو کې دوی د زده کړو د اهمیت ټینګار وکړو او د تدریس او نصاب د نوي لارو ښه کولو، د اوسني درسي کتابونو رسولو او د ښوونکو لپاره مناسب معاشونه، په ځانګړي توګه په کلیوالو سیمو کې د ښځو ته غوښتنه کړي.

کرڼه:

د کرنې سکټور د عصري کول هم مهمه ده: د افغانستان حکومت د کرنې د پراختیا یو جامع پروګرام جوړ کړي، چې په ANPDF کې تشریح شوي، کم د پام وړ پانګونې ته اړتیا لري. د افغانستان حکومت اټکل کوي چې ۴۰٪ نفوس په زراعت کې دنده تر سره کوي او د هغې تولیدات په صادراتو کې د پام وړ برخه جوړوي او د خوراکي توکو د امنیت ښه کولو وړتیا لري باوجود د هوایی بدلون دی ضرري اغیزو. د افغانستان دولت تحلیل هغه څه ته چې په لنډ او منځ مهال کې اړتیا ده د ولایتي بحثونو ګډونوالو سره ډیر ورته لري، چېرته دوی چې د کرنې د اهمیت او د عصري طریقو، او د کرنې د زده کړو د کیفیت ښه والي ټینګار وکړ. هغوی هاغه پرمختګو ذکر کړي چې د دوی په اند به اوس تر ټولو زیات اغېزه وکړي: ښه کیفیت لرونکي تخمونه او سرې، گلخانې، poly-تونلونه، د سرو خونو او بسته بندي مرکزونو، د ځینو میکانیزه، او مالداري کې پرمختګونه او د اوبو لګولو او تر ټولو مهمه کرنې او لبنیات د بازار موندنې سره مرسته کول.

د درې اړخیز شراکت - د افغانستان حکومت، مرستندویان او د مدني ټولنه

په دي همکاريو د درې عناصره په خپلو عام کاري کې ډېر ستونزو سره مخامخ دي چې د افغانستان پرمختګ او د هغو اتباعو د سوکالۍ ښه والي سره مرستې وکړي. د نړیوالې ټولنې د اوسني او پخواني حکومتونو سره مالي مرسته کړي، او ځینې لاسته راوړنې چې شوي دي مخکې په دي لیکنه کې رامنځته شوي. د مدني ټولنې سازمانونو او فعالینو هم د ارزښت وړ مرستې کړي دي او نور هم وړاندې کولو لری.

هلته د رولونو او خنډونو ښي پوهه ته اړتيا ده چې د کم لاندې د دغه شريکان خپل کارونه ترسره کوي او د ظرفيت پرمختياوي چې به د حکومت او مدني ټولنې د کارکوونکو دواړو فعاليت لوړ کړي. يو څه وخت لپاره د نړيوالې مرستې به لازم وي، د بسپنه ورکونکو نه غوښتنه شوي چې د اوږدې مودې لپاره مالي مرستې وکړي، په واقعي ظرفيت د پراختيا دلاري هوارولو، د څارنې او ارزونې په گډون او ده دوی ځينو عزيزي اداري او راپورونو د اړتياوو کي اسانتيا ته پام وکړ شي .

غير دولتي مؤسسي د نړيوالو بشري اصولو مخي فعاليت لري، د بشريت، بې طرفي، بې تعصبي او د خپلواکۍ او د عدم تبعيض ارزښتونه، حساب ورکونه او شفافيت. هره موسسه چې په افغانستان کې فعاليت کوي او د اقتصاد له وزارت سره راجسټر دی ده چلند د اصولو لاسليک کولو مستحق دی کم چې ۲۰۰۴ کال څخه موجود دي. د غير دولتي موسسو او د مدني ټولنو ظرفيت ښه شوی دی او د دوی ترمنځ د هماهنگي هم، څنډه چې په دې پاني کې د همکاريو نه ظاهره شوي، د کاري کميټې او په گډو مدافعي د نوښتونو کي. شېکو ته د سرچينو شريکولو د عدالت غوښتنې هڅو ښه کول او د هېواد په لري پرتو سيمو کې حضارو ته وغځوي ښودل شوي دي.

اوس هغه ادارې شته چې د مدني ټولنو د روايتي رول په لاس درلود وړتيا لري، د پرمختگ او د هغې په وړاندې خنډونو د کتنې سره مرسته، د پاليسيو باندې مشوري او د هغوی مفهوم، د بنچمارکونو جوړولو او د هغوی د لاسته راوړنو څارنې، په پاليسيو مشوري ورکول، د افغانستان د خلکو د نظر د بيان او خپرولو مسولانه د برابرول، او سيوري راپورونه جوړوي.

په داسې حال کې چې د افغانستان حکومت خپل ځان د مدني ټولنې د ملاتړ ته ژمنه کوي (د مثال په توگه ۲۰۱۴ کال کې د لندن په کنفرانس کې او په پاني "خان د تکيې د دوه اړخيزې حساب ورکونې له لارې په ۲۰۱۵) د مدني ټولنې سازمانونه خنډونو سره مخامخ دي. هغوی او د هغوی کارکوونکي د بريد زيان منونکي دي. د معلوماتو قانون ته لاسرسۍ شته دی، خو د مدني ټولنې د معلوماتو ترلاسه کولو کي دوامداره ستونزې لري کم چې به هغوي ته د اغيزمن فعاليت اجازه ورکړي.

په ۲۰۱۳ کال کې ۵۹ مدني ټولنو سازمانونو، ده ټول افغانستان څخه، يو د پوهوې تفاهم يادداشت يی لاسليک کو [11] کم کي غټ لارې چارې چې د مدني ټولنې کولای شي په فعاله توگه د سولې له پروسې څخه د ملاتړ وکړي خو دا راپور شوي [12] چې د پام وړ تعقيب په دې کارې پلان په جوړولو کي نه دی شوي او دا چې همکارۍ سيمو د کاغذ پر مخ پاتې دي. څرنگه چې د جگړې راستاني خطر [13] له ۶۴% ته راټيټ شي کله چې له خبرو اترو کي د بې وسلې خپلو ټولنو استازي شامل وي، ده دې لامل ناخوښي پيدا شوي.

د مدني ټولنې د سازمانونو هم مسؤليتونه لري، چې په يوه اصولي لاره فعاليت کوي، منل شوي ښه تمرين لاندې، څارنې او د هغوی د کار ارزونه او د هغوی تخصص جوړول. په ډله ايزو خبرو اترو گډونوالو سپارښتنه کړي چې دوی د ټولنې د پرمختگ سره مرسته او په ولايتونو کې په همکارۍ او هماهنگي د ښه والي، سره د گډو ستراتيژيو او پلانونو ته دوام ورکړي، دوی له حکومت څخه بې طرفي وساتي، خو د ستونزو د ارزونې کي مرسته وکړي او لارې چارې

وراندې کړي. دوی باید د مدني ټولنې په اړه د خلکو نظر ښه کي او په ټینګښت د مدني ټولنې د سازمانونو په چوکاټ کې هر ډول فساد سره د مبارزه او کشف وکړي، په داسې حال کې هم په دولتي ادارو کې د فساد او تبعیض د راپور ورکړي کله چې دا وموندي.

باور د افغانستان د دولت، بسپنه ورکوونکو او د مدني ټولنې تر منځ خو داسې د ودې لپاره خونې. پانو کې مثالونه ورکړي د لارو په کوم کې لا درک کولای وده کړي. د دې سپارښتنه کېږي چې مدني ټولنې له خوا د ننګونو حکومت ته بیان کړي د باید یو ګواښ په توګه نه پېژندل شوی وي (په حقیقت کې د افغانستان د دولت په ANPDF کې ډیری یو شان ستونزې په ګوته)، خو د یو فرصت په ګډه کار وکړي تر څو د حل لارې د موندلو او د حکومت او د مدني ټولنې دواړو پیاوړتیا او د خپل هېواد په پراختیا کې د خلکو د

پراخه ګډون شامل شي.

د کار اسناد او دریځ پانې په بروکسل کې د افغانستان په اړه، د ۲۰۱۶ کال د اکتوبر په کنفرانس لپاره چمتو:

'د ملت جوړونې لپاره د افغانستان د مدني ټولنې د ښکېلتیا 'افغان مدني زده کړې پروګرام

'د افغانستان د ملي سولې او پراختیا چوکاټ ۲۰۱۷ تر ۲۰۲۱ (ANPDF)' د افغانستان اسلامي جمهوریت

'د افغانستان د رسنیو، د خبریالانو او د افغانستان د رسنیو غړي، سپټمبر ۲۰۱۶

"افغانستان: کوم ځای بشري اندېښنې ده نړیوال کرښه سره سمون نه خوري"، Action Contre La Faim، ۲۰۱۶

'بروکسل کې د افغانستان په اړه کنفرانس، دریځ پانه، Emergency ONG.

'د مدني ټولنې سپارښتنې، Integrity Watch Afghanistan

'د بدلون لپاره همکارۍ: د افغانستان مدني ټولنې د دریځ پانه'

په زده کړو د پراختیا بریالوي: د افغان ماشومانو پایې لوري دي، ګډ معلوماتي سند د افغانستان لپاره د سویډن له خوا تیار شوي، او تصدیق شوي لخواه د ACBAR، ANAFAR، اسلامیک ریلیف، AWEC، AHDS، Save the Children، WADAN، VHS، TEO، Mercy Corps، د سپټمبر په ۲۰ ۲۰۱۶ کال

'د مساوات او ټولنیز عدالت، د هزاره ملګري

'په افغانستان کې د استخراجي: دپوسترونو د منابعو لعنت، Global Witness

'د بشري حقونو، مدني ټولنې او بشري حقونو شبکه

'د افغانستان کلکوالي جوړونه: طبیعي خطرونو، اقلیم د بدلون، او بشري اړتیاوو، Afghanistan Resilience Consortium

'د سولې ده لومړیتوب نمبر ۱، Cordaid

'د پالیسي شوومناڼو، ناچاپه پانې، Christian Aid

د افغانستان حکومت ته د ACBAR توضیح پانو 'د مرستندویه کارکوونکو ساتنه'

'یوه تګلاره د سولې، د مدني ټولنې او په افغانستان کې د سولې د بهیر، CPAU، EPD، HREVO، OSA، PTRO، او TLO، می ۲۰۱۶

'په افغانستان کې د مدني ټولنې د توانموندنې چاپیریال د حالت، د افغانستان مدني ټولنې انستیتوت لپاره د Altai Consulting سپټمبر ۲۰۱۶

وړاندیزونه، د بنځو د سولې او امنیت د کاري گروپ

د ملي ډله ایزو خبرو اترو لنډیز د مدني ټولنې د کاري ډلې او BAAG له خوا تنظیم، داخلي سند

لپاره د افغانستان د لندن په کنفرانس کې د افغانستان او نړیوالې مدني ټولنې د پانو د ترکیبې، د ۲۰۱۴ د دسمبر

[۱] د دې په اړه مفصلې څرگندونې لطفًا وگورئ یو سرک نقشه د سولې، د مدني ټولنې او په افغانستان کې د سولې د بهیر، CPAU، HREVO، OSA، TLO، PTRO، EPD، د می ۲۰۱۶

[۲] CRC، CRPD او CEDAW او ESCR

[۳] د نړیوالې دوره کتنې په ۲۰۰۹ کال او ۲۰۱۴ کال رامنځته شوه او سپارښتنو د موضوعاتو په پراخه کچه تر پوښښ لاندې په ګډون د قانوني اصلاحاتو، فساد، د ملکي تلفاتو، معلولیت لرونکو کسانو، سړي او ناقانونه توقیف او شکنجې څخه آزادۍ، د بنځو او د جنډر، د ماشومانو، د بشري حقونو په زده کړو، روغتیا، د رسنیو د آزادۍ او د خبریالانو د ساتنې د خوړو او خوراکي توکو د خونديتوب حق، د MDGs د سولې کاري پلان، عدالت او پخلاينې د او د نړیوالو بشري حقونو د تړونونو د تطبیق. <http://www.upr-info.org/en?gclid=CLSzo2oos8CFZ1aGwod8aoEEA>

[۴] په وسله واله جګړه کې د ملکي وګړو د ساتنې، کلنۍ راپور، UNAMA ۲۰۱۶ کال

[۵] Ibid]

[۶] <https://aidworkerssecurity.org/incidents/search?start=2015&detail=1&country=AF>]

[۷] UNICEF, Nutrition, <http://www.unicef.org/afghanistan/nutrition.html>

[۸] UNICEF, Health and Nutrition, http://www.unicef.org/afghanistan/health_nutrition.html

[۹] www.aihrc.org

[۱۰] لږ په رسمي توګه پیژندل د ادیس د مالیاتو د نوښت او د عامه راپور معیاري

[۱۱] د مدني ټولنې د سازمانونو په افغانستان کې د سولې د بهیر په مالتر کې: د HPC او د APRP ګډې دارالنشا ته د توجه نوټ، ۲۰۱۳. [http://www.i4pinternational.org/files/512/civil+society+and+aprp+\(cs+working+group\).pdf](http://www.i4pinternational.org/files/512/civil+society+and+aprp+(cs+working+group).pdf)

[۱۲] په سرک نقشه د سولې، د مدني ټولنې او په افغانستان کې د سولې د بهیر، د می ۲۰۱۶

[۱۳] د سولې د وښی: د سولې تړونونه او د تلپاتې سولې د مدني ټولنې د فعالیتونو، د مصالحې د سرچینو څیړنه یو ګډون، په نړیوال تعاملت، توک ۳۸ شمیره ۲: ۲۶۳-۲۶۶، د ۲۰۱۲ کال د سپټمبر، Desiree Nilsson

دریمه ضمیمه:

د افغانستان او د نړیوالې مدني ټولنې اعلامیه د بروکسل کنفرانس لپاره، ۳ اکتوبر ۲۰۱۶

(یوه لومړنۍ جلد د سمیرا حمیدي او شیرین پرسن له خوا د افغان او نړیوالې مدني ټولنې د ورکشاپ په ترڅ کې ولوستل شوی وه، په ۳ اکتوبر ۲۰۱۶. اضافي بدلون په کې ورسته په اکتوبر کې شوی، چې دا لاندې آخری جلد ده)

1. موږ ګډونوالو د افغان او نړیوالې مدني ټولنې په ورکشاپ کې سره وکتل په ۳ اکتوبر ۲۰۱۶، مخکې د بروکسل له کنفرانسه د افغانستان په اړه چې خبرې وکو په هېواد کې په سولې، پرمختګ او ثبات. موږ په مختلفو دریځي پانو کې موجود شواهدو او نظریاتو څخه ګټه پورته کړه د مدني ټولنې د مشورو ورکولو د پروسې په ترڅ کې د جولای ۲۰۱۶ راهیسې په کابل او نورو ولایتونو کې. موږ غواړو دا لاندې ټکي راپورته کړو چې د افغانستان دولت او نړیواله ټولنه یې په پام کې ونیسي کله چې دوی پریکړې کوي د پرمختګ او سولې په لومړیتوبونو، په راتلونکو څلورو کلونو کې.
2. په افغانستان کې امنیت خراب شوی او د دې حل باید یو فوري لومړیې توب اوسی. د ملکي تلفاتو ثبت ډیری لوړی کچې ته رسیدلی، د ملکي کسانو تېښتونه، په جرم کې زیاتوالي، او په ملي او نړیوالو مرستندویه موسسو د بریدونو زیاتوالي، په مدافعینو د بشري حقونو، رسنیو، روغتیايي مرکزونو او په ښوونځیو. د بې ځایه شویو شمېر ۱،۴ میلیونه ته رسیدلی. موږ، له همدې امله پر افغان حکومت، نړیوالې ټولنې او پر ټولو مخالفو وسله والو ډلو غږ کو چې د ملکي خلکو خونديتوب او امنیت د عملیاتو په ترڅ کې نظر کې وساتي، او د بشرپالنې نړیوال قانون او د بشري حقونو د نړیوال قانونو درناوی وکړي. موږ د ساتنې لپاره د میکانیزمونو د معرفي کولو غږ کو لپاره د ملکي وګړو، رسنیو او د بشري حقونو د مدافعینو، او د ملکي وګړو د ساتنې د پالیسیو خلکو ته خپارل.
3. موږ باور لرو چې افغانستان له ګاونډیو هیوادونو څخه په اوسني پراخه پیمانې د افغانانو راستنیدونکو لپاره برابر نه دی. موږ د اروپا څخه د افغان کډولو په زور بیرته راواستولو پر ځنډولو غږ کو تر څو چې د افغانستان حکومت د ضروري خدمتونو د وړاندې کولو وړتیا پیده کې د راستنیدونکو لپاره. دا اړینه ده چې د اروپا ټولنه د پناه غوښتونکو د بشري حقونو احترام وکړي.
4. موږ په دې ټینګار کو چې افغانانو تل پاتې سولې ته اړتیا لری او موږ، له همدې امله د افغانانو په مشرۍ د سولې او پخلاینې د بهیر هرکلی کو. خو، موږ پر حکومت غږ کوو چې د سولې یو پراخ پلان تیار کړي، د ملي ډیالوګ په شمول او پوهیدنه چې د پخوانیو بې عدالتیو نه حل کیدنه د جګړې د ډیروالی سبب دی. موږ اندېښمن یو چې د افغانستان حکومت به د سولې په معاملې کې یوه عمومي ښه اعلان کړی د جنګي جنايتکارانو لپاره او دا به د پایداری سولې لپاره ښه نه وی. موږ پر حکومت غږ کو چې د UNSCR ۱۳۲۵ ملي عملی پلان د ښځو، سولې او امنیت لپاره پلي کړي.
5. موږ د افغان حکومت په خپل ځان د ټکيه کولو لید هرکلی کوو. خو، د پوځ پر بنسټ د اقتصاد له وتلو وروسته، او د اقتصادي ودې د کمیدو په مخ، %۴۰ بې روزګاری او غربت، مونږ باور لرو چې په داخلي عوایدو کې زیاتوالی د دوامداره او اوږد مهاله نړیوالو مرستو له خوا په یوه واقعي کچه امکان لری. په تېرو څوارلس کالو کې، مرستې اکثره په پوځي ډول شوي دي. له همدې امله موږ په دې باور یو چې د نړیوالو مرستندویانو پرېکړه چې خپلې پراختیايي مرستې د تیرې لسیزې په کچه وساتي ناکافي دی د افغانستان د اقتصاد لپاره د مرستې په توګه، په ځانګړې ډول د انتقالی دورې په ترڅ کې. همدا راز موږ په نړیوالو مرستندویانو غږ کو چې خپل د تمویل میکانیزمونه ساده کړي.

6. افغانستان د "بدلون د لسیزې" په دوهم کال کې ده. زیات شمېر لاسته راوړنې شوي دي د پرمختګ په برخه کې د بې ثباتۍ نه باوجود. خو، افغانستان به په نږدې راتلونکي کې له نړیوالې ټولنې څخه د امنیت، مالي او سیاسي ملاتړ اړتیا لري چې د پرمختیایي لاسته راوړنو ساتنه وکړي. د دغو مرستو د بریالیتوب لپاره، بسپنه ورکونکي باید د پاریس د اعالمیې په ملي مالکیت او مشرتابه، او د یوسان مشارکت د اغیزمنې پراختیایي همکاريو، اطاعت وکړي. موږ د یوه قوي او خپلواکې مدني ټولنې په اهمیت ټینګار کوو، کوم چې بنیادی ده د یو ښه فعالیت کونکي ملک لپاره، او د دولت او مدني ټولنې ترمنځ د اغیزمنو د اړتیا متقابل میکانیزم ته.

7. موږ موافق یو چې طبیعي منابعو د استخراج وړتیا لري چې په افغانستان کې د عوایدو ستره سرچینه شي، خو دا هم ممکن ده چې د فساد او د جګړې اضافي منبع شي، که په سمه توګه اداره نشي. له همدې امله موږ غواړو چې د افغانستان حکومت، د نړیوالې ټولنې او مدني ټولنې د ملاتړ سره، چې د استخراجي صنعت پورې اړوند قانونو اصلاح کړي او قراردادونه، د عوایدو په اړه معلومات، پیسې او تولید، د کمپنۍ د ګټور مالکیت په اړه معلومات او داوطلبی، او د طبیعي سرچینو د قراردادونو د درلودل خپاره کړي. موږ هیله لرو چې د استخراجي صنایعو د شفافیت نوښت په بریالیتوب کې وګورو، او د یو چارواکي میکانیزم د جوړولو تر څو چې د سیمې خلک د استخراج څخه د حقوقي عوایدو او د ګټه مناسبه برخه ترلاسه کړي.

8. موږ د افغانستان د حکومت څخه غوښتنه کو چې د مدني ټولنې سره همکاري وکړي د معیارونو په جوړولو کې د وخت محدود ازادو او عادلانه ټاکنولپاره. موږ د ټاکنو خپلواک کمیسیون کې د جنسې واحدونو د پیاوړتیا لپاره غږ کوو او د ټاکنو د شکایتونو کمیسیون کې، تر څو د ښځو مساوي ګډون یقیني کړو.

9. موږ د افغانستان د حکومت څخه غواړو چې د بشري حقونو ژمنې پوره کړي، په ځانګړې توګه د افغانستان د ملي سولې او پراختیا چوکاټ کې، ځکه چې د بشري حقونو د اهمیت ذکر په کې دومره نشته سومره چې په کار دی. په دې کې به د ملي قوانینو او د افغانستان د حکومت له خوا لاسلیک شوی د نړیوالو ژمنو همغږیتوب شامل وي، د ژنیو د کنوانسیون د بشر د حقوقو او ورپسې اضافي پروتوکولونو او تړونونو په شمول²³. موږ غواړو چې د افغانستان حکومت د قومي توپیرونو موضوعاتو ته کتنه وکړي او اصلاح کړي. موږ د عدلي وزارت څخه غواړو چې د شکنجې قانون پلي کړي او د پارلمان د تصویب لپاره یې وړاندې کړي. د افغانستان د بشري حقونو د خپلواک کمیسیون د کمیشنرانو ټاکنه باید د وړتیا پر بنسټ وي، نه سیاسي.

قوانینو او د افغانستان د حکومت له خوا لاسلیک شوی د نړیوالو ژمنو همغږیتوب شامل وي، د ژنیو د کنوانسیون د بشر د حقوقو او ورپسې اضافي پروتوکولونو او تړونونو په شمول²³. موږ غواړو چې د افغانستان حکومت د قومي توپیرونو موضوعاتو ته کتنه وکړي او اصلاح کړي. موږ د عدلي وزارت څخه غواړو چې د شکنجې قانون پلي کړي او د پارلمان د تصویب لپاره یې وړاندې کړي. د افغانستان د بشري حقونو د خپلواک کمیسیون د کمیشنرانو ټاکنه باید د وړتیا پر بنسټ وي، نه سیاسي.

²³ د مثال په توګه؛ د ماشوم د حقونو او د معلولیت لرونکو کسانو ته، د ښځو او د اقتصادي، ټولنیزو او کلتوري حقونو په وړاندې د تبعیض د ټولو ډولونو د له منځه وړلو.

10. موږ د بني حکومتي ادارې او د فساد ضد د افغانستان د حکومت د سمون د اجندا هرکلی کوو، او غواړو چې مشخص معيارونو جوړ شي، د مدني ټولنې د همکارۍ سره، چې د پرمختګ څارنه وشی. موږ د مدني ټولنې په سازمانونو غږ کو چې يقيني شي چې دوی د غوره او صادقانه عمل سره په مطابقت دی. موږ غوښتنه کو چې د حکومت ټولو قراردادونو او د تدارکاتو پروسه په بشپړه توګه شفاف وي، په شمول د امنيتي سکتور، ماليه او ګمرکونه، استخراجي صنعت، او د شرکتونو / سوداګريز سکتور تر څو څارنې وشی. د حکومت ټول تدارکاتو او انحصاري قراردادونه بايد خپاره شي د اعتبار د يوه شرط په توګه. موږ پر افغان دولت د نړيوال شفافيت، د حساب ورکونې او د فساد پر ضد د ميکانيزمونو، په شمول د فساد پر وړاندې د ملګرو ملتونو کنوانسيون او د پرانيستي حکومت ملګرتيا د پلي کولو غږ کو.

11. مونږ منو چې په افغانستان کې د خپلواکو رسنيو خوځنده ډېره ده او په سيمه کې د نورو په پرتله لږ سانسور کېږي خو د بيان ازادۍ په افغانستان کې د چارواکو او د زورواکو لخوا ګواښل کېږي. خبريالان د بريدونو په خطر کې دي، او د غچ په وېره کې، د راپورونو په مطابق خپل رپوټونه په خپله سانسوره وي. معلوماتو ته د لاسرسي قانون په ښه ډول نه دی پلي شوی، په ځانګړې توګه د ولايت په کچه. له همدې امله موږ د افغانستان د حکومت څخه غواړو چې اړونده قوانينو پلي کړي او د د تاوتریخوالي جنايتکونکي محاکمه کړي.

12. موږ بشري اړتياو ته د پاملرنې او مالي کمک د کمېټې لپاره اندېښنې يو، چې برعکس پر زياتوالي دی. موږ د نړيوالې ټولنې څخه غوښتنه کو چې د نړيوال بشردوستانه سرمشريزې ژمنې تعقيب وکړي، او څو کلنې مرستې وکړي تر څو دغه اړتياوې پوره شي.

13. کم سهم چې په ملي بودجه او د نړيوالې ټولنې له خوا د پوهنې او روغتيا لپاره ټاکل شوی نا کافي ده. که څه هم د ماشوم د مړينې شمېر کم شوی، خو په روغتيا او غذايت کې حرکت ډير ښه نه دی. د واکسيناسيون کچه په ځينو سيمو کې ډيره کمه ده او وځايي خدمتونو ته سخته اړتيا ده. د معيوبينو اړتياوې بايد پوره شي. د پوهنې په برخه کې، موږ د افغانستان حکومت څخه غوښتنه کو چې ټولنې زده کړو ته لومړيتوب ورکړي او د لويانو سواد ته، په ځانګړې ډول په نا امنه سيمو کې چې ښوونځي د ترلو خطر سره مخامخ دي، او کارکوونکي ګواښ کېږي. موږ د شواهدو په بنسټ د زده کړو د يو پاليسي لپاره غږ کوو، کمه چې د جنسيت، جغرافيه، د بيوزلۍ او زيانمنې د کچې په تفکيک معلوماتو راټولوي او کاروي.

14. موږ د افغانستان د ملکي خدمتونو د ودې تصديق کو د پرمختيايي د پاليسيو په طرح او تطبيق کې، او هيله لرو چې د څارنې او ارزونې ظرفيت، د وړتيا پر بنسټ ګمارنې او په روزنه کې د فرصت برابري به په تعقيب وي. د مدني ټولنې سازمانونو په ګډون د نادولتي مؤسسو، تخنيکي او د ټولنې په کچه د پوهې يوه سرمايه لري، چې بايد ولګول شي. دوی د خدمتونو د وړاندې کولو کې هم مهم رول لوبولی دی او بايد منابع ولري ترڅو دې کار ته دوام ورکړي تر څو حکومت د دی قابل شي چې دا مسووليت په بشپړه توګه په غاړه واخلي.

څلورمه ضمیمه:

د افغانستان د مدني ټولنې اعلامیه په بروکسل کنفرانس کې

۵ اکتوبر ۲۰۱۶

پلوشه حسن: جلالتمآبانو، ماسپېښین مو نېکمرغه

موږ ډیرویارو ن ن چی د سلگونو خلکو په استازیتوب خبری کوو چې د بروکسل کنفرانس د تیاري لپاره یی په پراخو مشورو کی گډون کړی وه، د ټول افغانستان د وگړو غږ.

مدني ټولنه د افغانستان د حکومت او نړیوالې ټولنې هڅی په رسمیت پیژني، او د هغوی د لاسته راوړنی او قربانیان سره د ډیرو ستونزو. موږ د ښځو د اقتصادي پیاوړتیا په غونډه کی د ښځوسره د پرون ورځې د ژمنو تود هرکلی کوو او د افغان حکومت په خپل ځان د تکیې د لید.

مگر موږ باید دا هم روښانه کړو چی د اقتصادي ودې د ټیټیدو سره او %۴۰ بی کاري، د پوځ پر بنسټ د اقتصاد د وتلو وروسته، نړیوالو مرستو ته په یوه واقعي کچه د اوږدې مودې لپاره اړتیا ده. موږ غوښتنه کو له مرستندویه ادارو څخه چې د پراختیا مرستی لږ تر لږه د تیرې لسیزې په کچه وساتي. موږ په بسپنه ورکونکو داغبرهم کو چې د مرستو اغیزمنتوب بهتره کړی، له فساد سره مبارزه وکړی او د پاریس د عالميې اطاعت وکړی.

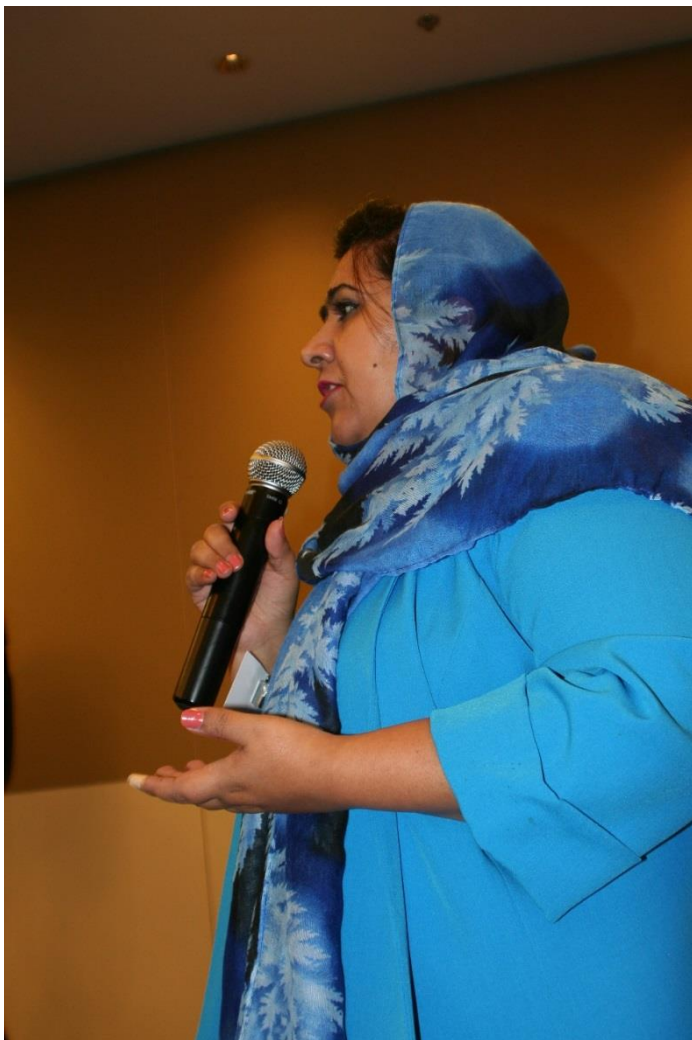
په افغانستان کې د امنیت د خرابیدلو حل یو فوري لومړیتوب دی، موږ په جگړې کی پر ټولو خواوو غږ کو چې د بشرپالني د نړیوال قانون درناوی وکړي، چی زیاتره وخت له پامه غورځول کیږی، او د ملکي وگړو په ساتنه خپل اخلاقي او قانوني فرض پوره کړي، سره د رسنیو او د بشر د حقونو د مدافعینو. په هېواد کی د امنیت اندازه دا ده چې ښځی او ماشومان د محفوظتیا احساس کوی، او د بیان ازادۍ تضمین وی، او موږ له دولت څخه غوښتنه کوو د تاوتریخوالي د عاملینو د محاکمې د رسنیو په وړاندې، او د نظارت د کمیسیون د اطلاعاتو ته د لاسرسي څخه ملاتړ.

موږ د کلونونه د بشري اړتیاوو زیاتوالی لیدلي، تاسو له آی سي آر سي جزییات واورېدل. موږ د بحران له امله اندېښمن یو چی افغانستان ورسره مخ دی، د بی ځایه شویو د اړتیاوو ته ځواب، له پاکستان او ایران څخه راستانیدونکی، او اوس د اروپا څخه د کډولو وباسنه، چې موږ باور دي چې باید وځنډول شي. په اوس حل کی هلته ۱ میلیون بی ځایه شوي خلک دی چی کمه یا هیڅ مرسته نه ورکول کیږی، او نږدې ۱۰۰۰۰۰ خلکو بېرته سړ کال له پاکستان څخه تیل شوی. هغوی به د پام وړ مرستې ته اړتیا لري. په کوټه کې همدا مرستندویه ادارې ناکام شوی چی حتا %۵۰ بودجه برابره کړی د بشري مرستو لپاره سړ کال چی ورته عاجله اړتیا ده. موږ له نړیوالې ټولنې څخه غواړو چې په کافي اندازه د څو کلنې او انعطاف مرستې وکړي چی دهغه اړتیاوې حل شی.

عزیز رفیعی:

موږ په ډېر پام د افغانانو په مشرۍ د سولې د بهیر هرکلی کو، او د عاملینو اعتراف چې دوي خلکو ته درد رسولی، لیکن، په دغه پروسه کی باید انتقالي او ترمیمي عدالت هم شامل وی، چی د قربانی شوو او د هغوی کورنیوسره عدالت وشي، او معافیت پای ته ورسوی. د سولې ملي کاري پلان ۱۳۲۵ UNSCR باید پلي شي، او ښځی وژغورلشی په ساتلو او پلي کولو د EVAW قانون.

موږ تود هرکلی کوډ ولسمشر د قوي ژمنې د فساد پر ضد، خو، اقدامات په اوسني SMAF کی ډیر مایوسکن دی او هیڅ کوم مرستندویانو ته اشاره نه کوی. دا ضروري ده چې د حکومت ټولی برخې په مساوي توگه ژمن وی، او عمل وشوي د هغوی له خوا او د بسپنه ورکونکو له خوا چی فساد ختم کړی. زموږ غوښتنه ده چې مدني ټولنه په عالي شورا د حکومتداری کی گډون وکړی، او نورو اړوندو ادارو کی او شمول ولری د نورو مشخصو معیارونو په تیاری کی او په کړنو کی چی فساد ختم کړی. معلوماتو ته د لاسرسي قانون پلي کول، د وړتیا پر بنسټ گمارني، د تدارکاتو او قراردادونو عامه کولو، په ځانگړي توگه په استخراجي صنعت کی، او په خپل وخت د آزادو او عادلانه ټاکنو ډاډ، د دي څو مثالونه دي چې په څه ډول دا تر سره کیدی شی.

موږ د افغانستان د حکومت څخه غواړو چې د بشري حقونو ژمنې پوره کي، چې په کې شامل ده د ملي قوانينو د بشر د حقوقو د ژنيو د کنوانسيون سره همغږي. يو مهم ازميښت به د شکنجې او نورو جرمنو عاملينو محاکمه کول وي. د افغانستان د بشري حقونو د خپلواک کميسيون د کميشنرانو ټاکنه بايد د وړتيا پر بنسټ وي، نه سياسي.

د ملي بودجې او د نړيوالې ټولنې د مرستو سهم د پوهنې او روغتيا لپاره نا کافي ده. د معلوليت لرونکو کسانو اړتياوې پوره کول زيات پام ته اړتيا لري، نه يوازې د جگړې ټپيان، او نورو ډلو سره چې ځانگړې اړتياوې لري. د مدني ټولنو سازمانونو، نادولتي موسسو په گډون، په خدمتونو په وړاندې کولو کې مهم رول لوبولی دی د جگړې د کلونو په ترڅ کې. او بايد ملاتړ شي ترڅو دې کار ته دوام ورکړي تر څو نور وکولی شي د اطمینان وړ قابليت تر لاس کړي چې واک و اخلي. هغوی کولی شي چې بيرته خپل زاره د مدني ټولنې رول ته وگرځي، سره د يو خپلواک غږ د څارنې. مدني ټولنه، په حکومت سره د همکارۍ، کولای شي چې په افغانستان کې د سولې او پرمختګ يوه اغيزمن رول لوبولو ته دوام ورکړي، خومدني فضا کمه شوی د دولتي او غير دولتي فعالينو د اعمالو له امله، او موږ پر حکومت او مرسته کوونکو غږ کو چې د مدني ټولنې لپاره يو مناسب چاپيريال برابر کړي.

موږ ټول بايد په ياد وساتو، چې نهايي حساب د حکومت او بسپنه ورکونکو تر منځ نه ده، د افغانستان خلکو ده.

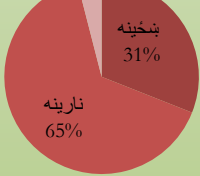
پلوشه حسن

د جگړې په پيل کې، کله چې زه په پاکستان کې ښوونځي کې وم، افغانستان د فساد د نه شتون په وجه پېژندل کېده، خپل د قانون د حاکميت او ښه سرکونه په وجه، سرکونه په ښه کيدو دی، خو موږ بايد دا نور دوه راژوندي کو، د افغانستان ارزښتونو.

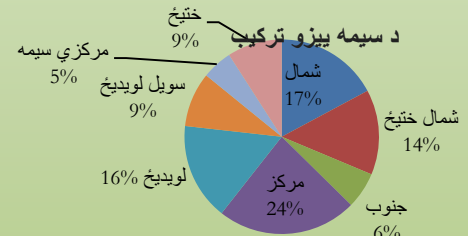
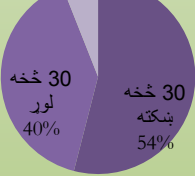
پنځمه ضمیمه: د ولایتي سروی د پایلو تصویری لنډیز

دا سروی د ۲۰۱۶ کال د اګست په میاشت کې د هیواد د اتو زونونو په مرکزونو کې د بریښنا لیک او مخامخ مرکو له لاری ترسره شویده. په ټوله کې ۴۷۸ سروی ګانې د هیواد په ۲۹ ولایتونو کې ترسره او چاپ شویږي. د جنسیت، عمر او منطقی له نظره د یادو ۴۷۸ مرکه کیدونکو تفصیل په لاندې ډول دی:

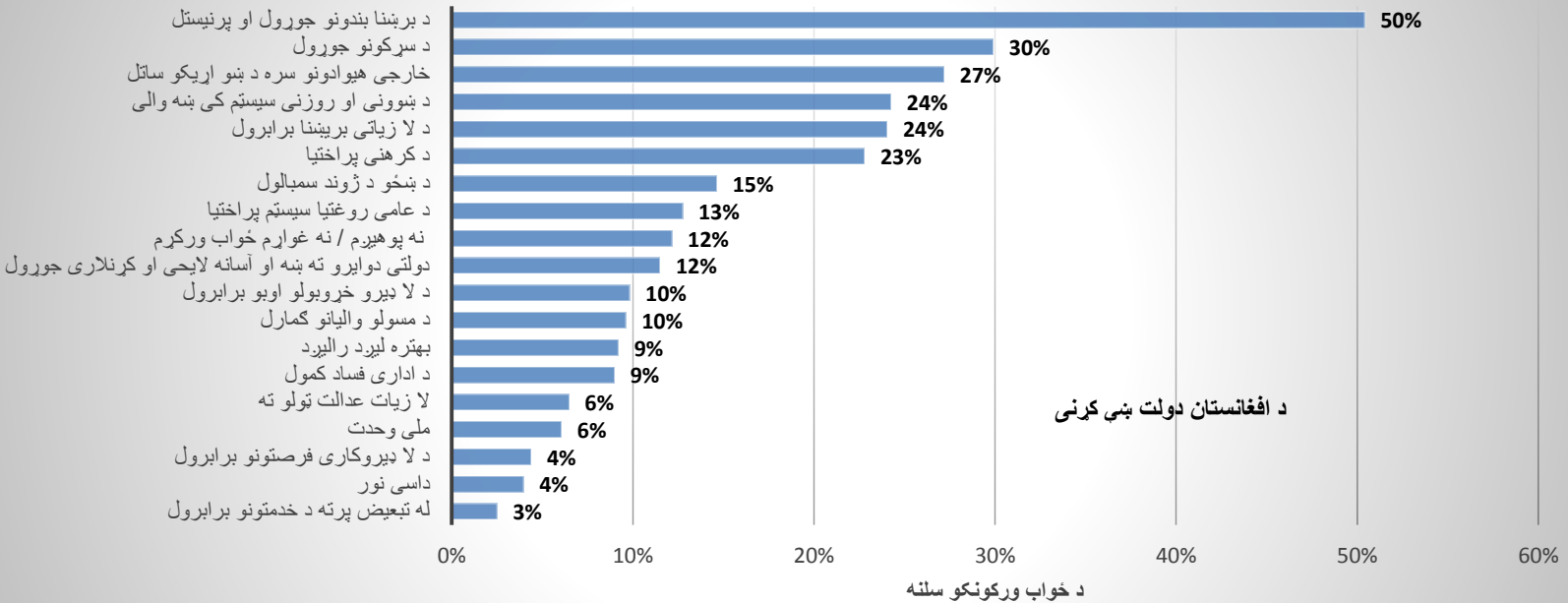
د خواب ورکونکو جنس

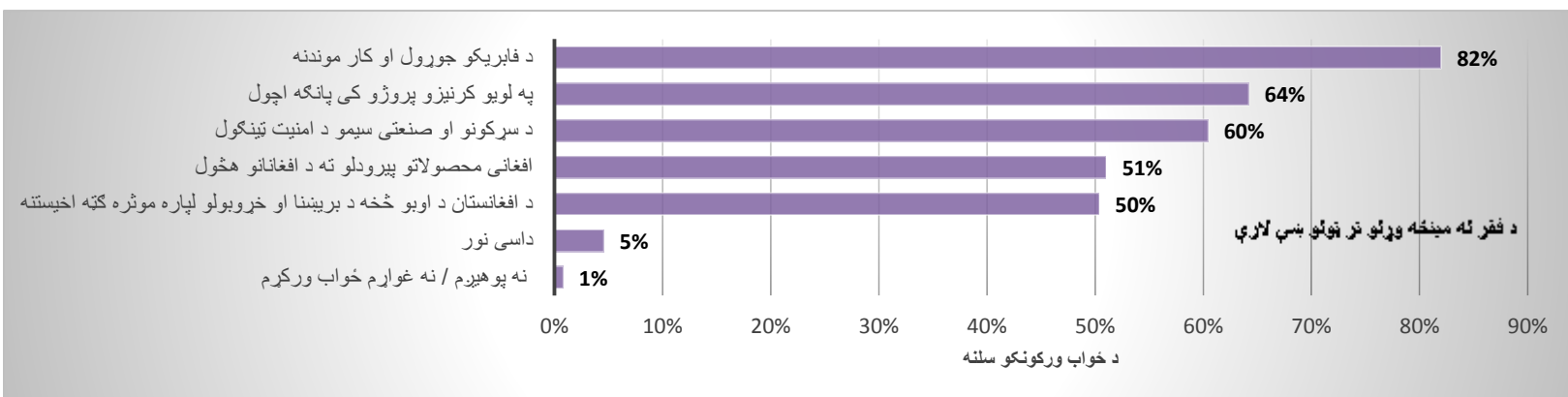
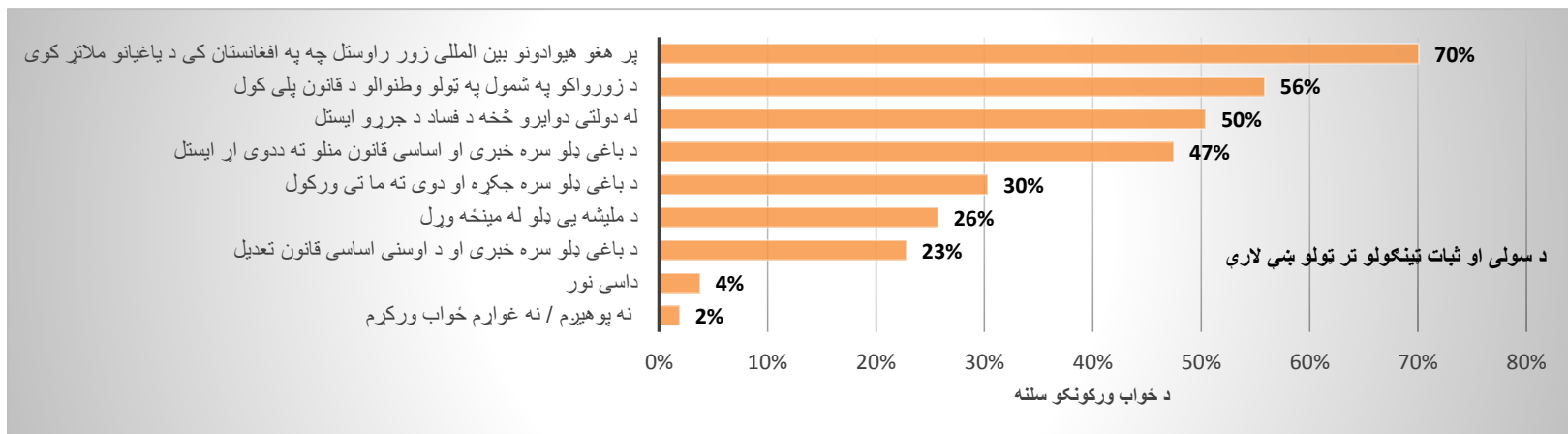
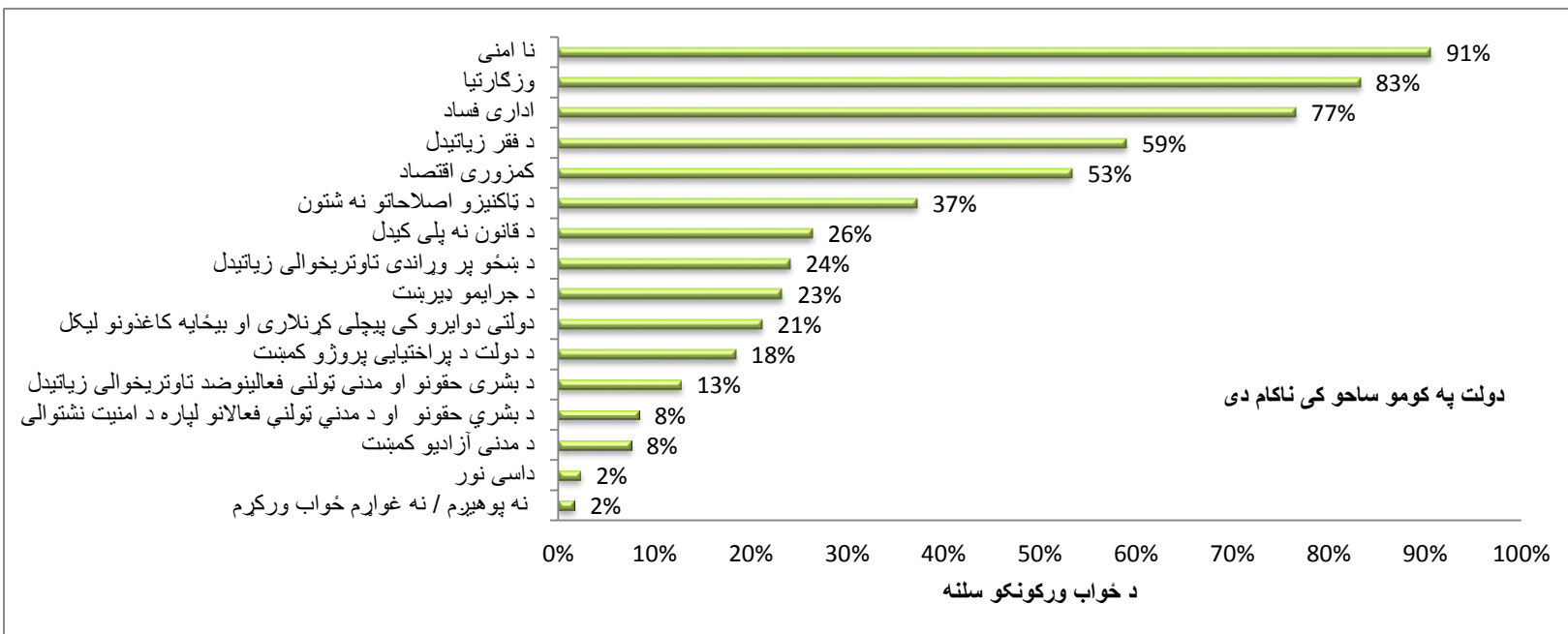

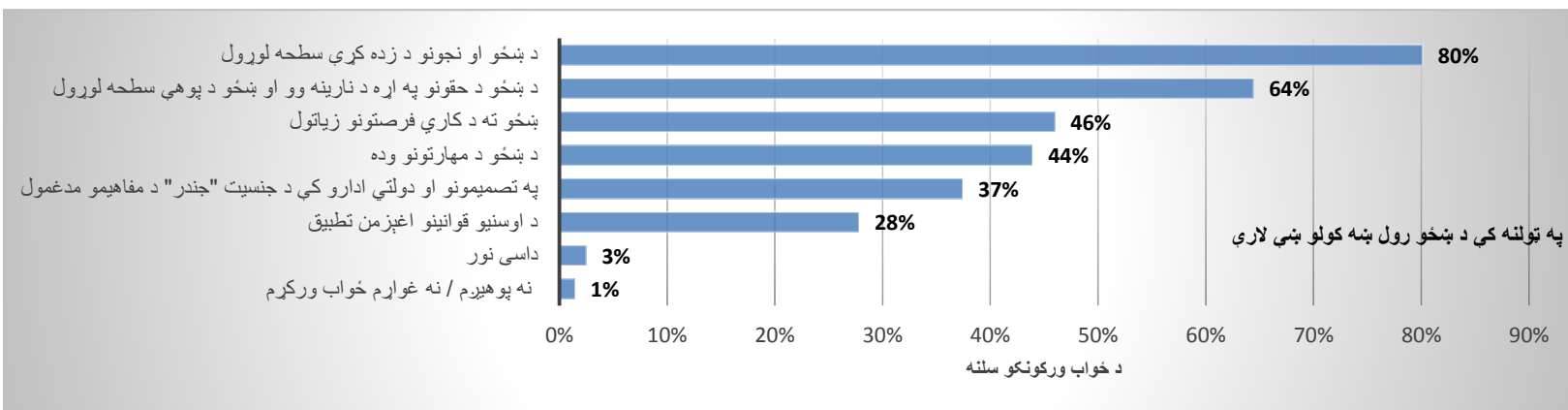
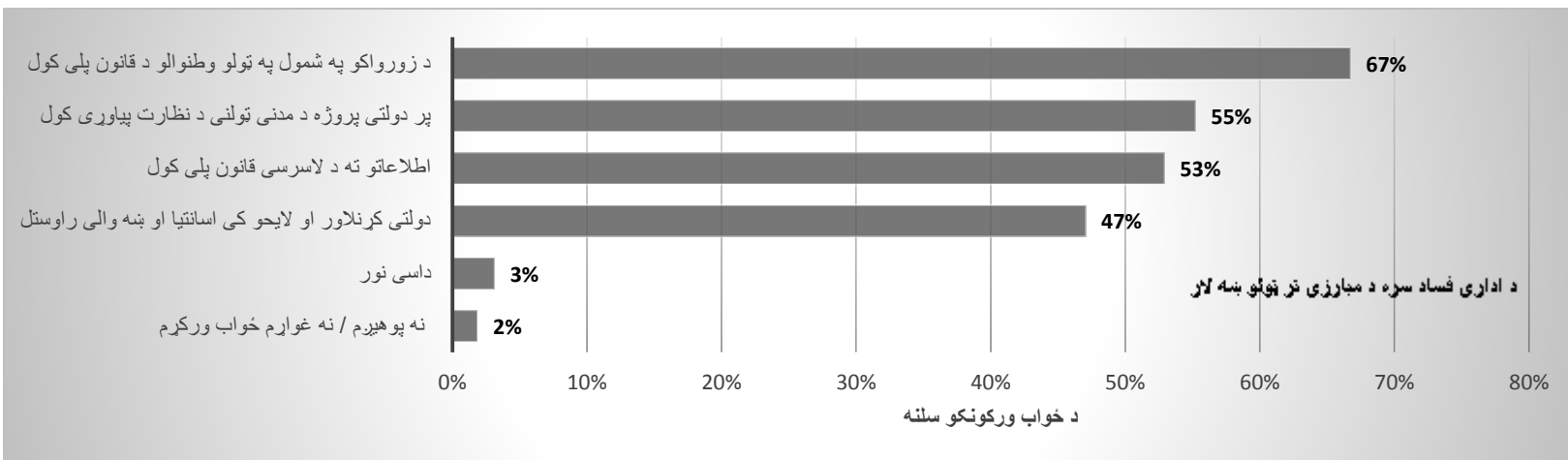
د خواب ورکونکو عمر

تر اوسمهاله د دولت کړنې: زیربنایی پروژې (د بریښنا بندونو او سرکونو جوړول) د خلکو د خوښۍ وړ وی مګر اداري فساد په پراخه توګه د دولت ناکامۍ بلل کیده.

عکسونه: هالی لنگم، د اروپا اتحادیه، د افغانستان د اجرايیه رییس دفتر، جینی همفریز او جو سیلیفان